

κατοικία – κάνω τον χώρο κατοικήσιμο – κατοικώ

ένα παιδαγωγικό πρόγραμμα από την ομάδα «Κίνηση προς το κοινό Α της αρχιτεκτονικής»

Πρόταση για ένα πειραματικό πρόγραμμα δημόσιας αρχιτεκτονικής παιδαγωγίας.

Ι. Ένα βασικό ερώτημα:

Ποια ανάγκη γέννησε την ιδέα για την πρόταση αυτή και πως οργανώθηκε η πρώτη πειραματική εφαρμογή της;

Απάντηση:

Προηγήθηκε η συνειδητοποίηση από πλευράς μας, της χαοτικής απόστασης που υπάρχει –ιδιαιτέρως σήμερα- ανάμεσα στην αντίληψη του ευρύτερου κοινωνικού χώρου στην Ελλάδα για το «τί είναι η αρχιτεκτονική» και σε εκείνη των αρχιτεκτόνων (όχι μόνο όλων μαζί, αλλά και καθενός και καθεμίας χωριστά) για το ίδιο θέμα.

Βεβαίως η κατάσταση αυτή δεν είναι μόνο δικό μας φαινόμενο. Όμως πιστεύουμε ότι, ειδικά στον τόπο μας, προσλαμβάνει τόσο αρνητικές διαστάσεις ώστε **επιδρούν δραματικά στο ίδιο το πολιτισμικό, κοινωνικό, ακόμη και οικονομικό «γίγνεσθαι»** του παρόντος και μέλλοντος χρόνου.

Τρία παραδείγματα:

(α)

Η πιο «ποιοτική» των παραπάνω χαρακτηριστικών εκφάνσεων αυτού του προβληματικού «γίγνεσθαι» πιστεύουμε ότι είναι η θεώρηση του υφιστάμενου περί την αρχιτεκτονική χάους ως ζητήματος σχετισμένου αποκλειστικά και μόνο με το τι είναι (αρχιτεκτονικώς) «ωραίο» ή «άσχημο» ή «πρωτοποριακό» ή «παρωχημένο» και πάει λέγοντας.

Ως προβεβλημένος εκφραστής αυτής της θεώρησης, λειτουργεί, αφενός μεγάλο μέρος της Elite (αρχιτεκτονικής και μη αρχιτεκτονικής) του Πολιτισμού και της Τέχνης.

Και ταυτοχρόνως συν-παρίσταται –συνειδητά ή ασυνείδητα- μέρος του ευρύτερου κοινωνικού χώρου, διαβρωμένο από την τρέχουσα «μαζική κουλτούρα» που διακινείται ευρέως και ποικιλοτρόπως επί παντός επιστητού (επομένως και σε αναφορά με την αρχιτεκτονική) κυρίως από τα ΜΜΕ και άλλες σχετικές «πηγές».

(β)

Την ίδια ώρα ο «κοινός νους» (που όλο και πιο συχνά φαίνεται να απουσιάζει από μέρος της αρχιτεκτονικής –και όχι μόνο- «υψηλής διανόησης») αντιλαμβάνεται **βιωματικά** την αρχιτεκτονική, πρωτίστως ως **επιτακτική κοινωνική αναγκαιότητα**, συμπυκνώνοντας το κεντρικό νόημα της στο διαχρονικό συλλογικό αίτημα «...**Να βάλω το κεφάλι μου κάτω από μια στέγη**», που τα λέει όλα.

(γ)

Από την άλλη μεριά είναι η απλουστευτική θεώρηση της αρχιτεκτονικής -επίσης από τον ίδιο «κοινό νου»- ως ένα καθαρά **οικονομο-εμπορο-τεχνικό μέγεθος**, την οποία εκφράζει περιληπτικά ο διαδεδομένος όρος «**Οικοδομή**», λειτουργώντας ως συνώνυμο της αρχιτεκτονικής! Θεώρηση που φαίνεται κατά βάθος να ασπάζονται και όχι λίγοι αρχιτέκτονες.

Μην ξεχνάμε ωστόσο ότι αυτή η «Οικοδομή» στήριξε για χρόνια την εθνική οικονομία.

(Αλλά πώς; Για ποιούς; Για πόσο; Ας κοιτάξουμε γύρω μας τις «Οικοδομές» – ταπεινές ή προβεβλημένες- και ας κρίνουμε).

Πιστεύουμε ότι αυτό το απόλυτο νοητικό μπέρδεμα σε αναφορά με μια στοιχειώδη κοινή αντίληψη για το τί είναι η αρχιτεκτονική, χρειάζεται πια επιτακτικά την στοιχειώδη διευθέτηση του, έστω και σταδιακά μέσα στο χρόνο.

Μία διευθέτηση **ενωτική**, τουλάχιστον ανάμεσα στον αρχιτεκτονικό και τον ευρύτερο κοινωνικό χώρο, που δε θα παραμένει όμως αμετακίνητη ως στερεότυπο. Αντιθέτως, θα μπορεί να παρακολουθεί την εξέλιξη της ζωής και της αρχιτεκτονικής, επιδρώντας και στις δύο ως βελτιωτική παράμετρός τους.

Στην ανάγκη επίλυσης αυτού του σύνθετου κομβικού προβλήματος θεωρούμε λοιπόν ότι μπορεί να συμβάλλει, αφενός η πρόταση που καταθέτουμε στη συνέχεια στην πλήρη της ανάπτυξη. Και αφετέρου, το σχετικό πειραματικό παιδαγωγικό πρόγραμμα που παρουσιάζεται κατόπιν, ως μια πρώτη εφαρμογή της .

II. Η πλήρης ανάπτυξη της πρότασης.

*Με τελική κατάληξη σε εύθετο χρόνο, την υιοθέτηση της συνολικής ιδέας μας από την πολιτεία, προτείνουμε να εισαχθεί ως **υποχρεωτική** στη δημόσια πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (και μετά να συνεχίζεται ως εθελούσια δια βίου μάθηση) μια **στοιχειώδης αρχιτεκτονική παιδαγωγία**. (Όπως κατά κάποιο τρόπο σήμερα συμβαίνει με τα μαθήματα της μουσικής και των καλλιτεχνικών στις δύο αρχικές βαθμίδες).*

Έχει ειδική σημασία ο όρος «**παιδαγωγία**» που αντικαθιστά τον όρο «**εκπαίδευση**». Όπως έχει επίσης σημασία ότι προκρίναμε τον όρο «**συνάντηση**» για την τακτική συνεργασία της διδακτικής ομάδας με τους αποδέκτες αυτής της παιδαγωγίας , ως πιο κατάλληλη αντί του τυπικού όρου «**μάθημα**».

III. Την πειραματική εισαγωγή δείγματος ενός τέτοιου παιδαγωγικού προγράμματος προσπαθήσαμε να εφαρμόσουμε στην 4^η τάξη του Δημόσιου Δημοτικού Σχολείου Βύρωνα κατά την περίοδο 2018-2019, θεωρώντας ότι αποτελεί την πρώτη από τις τρεις εξελικτικές φάσεις της (μέσα στο χρόνο) όπως αυτές περιγράφηκαν προηγουμένως.

Δεν είναι τυχαίο ότι, ως πρώτο βήμα, προκρίναμε εκείνο της εφαρμογής του συγκεκριμένου προγράμματος **στην μικρή παιδική ηλικία**. Γιατί τότε γεννιούνται, αρχίζουν να αποκτούν σχήμα και να παράγουν έργο οι βασικές δημιουργικές ιδιότητες και ικανότητες του ανθρώπου, αλλά και η κατοπινή του αντίληψη για τη ζωή.

Συγκεκριμένα:

Ο σχεδιασμός και η εκτέλεση αυτής της πρώτης φάσης στηρίχθηκε:

(α)

Στη φυσική δημιουργική δυνατότητα, ιδιαιτέρως των πολύ μικρών παιδιών να μεταφέρονται συνεχώς και με ευκολία, μέσω των σκέψεων και πράξεών τους, από τον «χώρο του πραγματικού» στον «φανταστικό χώρο» και αντιστρόφως.

Επιπλέον, να βιώνουν αυτήν την παλινδρομική κίνησή τους ως ένα συναρπαστικό ατομικό και συλλογικό παιχνίδι.

(β)

Στην ενστικτώδη κεκτημένη (**αρχέτυπη**) γνώση και εμπειρία του ανθρώπου όπου γης –και πάλι ιδιαιτέρως των παιδιών- για το πρωτογενές νόημα και την επιθυμία της **κατάκτησης- κατοίκησης του χώρου**. Ένα πολύτιμο κεφάλαιο που, ωστόσο, αργότερα ως ενήλικες συνήθως χάνουμε, υποβαθμίζουμε ή παραμορφώνουμε.

(Για παράδειγμα ας θυμηθούμε ένα νήπιο να κρύβεται κάτω από το τραπέζι σκεπασμένο από το τραπεζομάντηλο που κρέμεται, έχοντας «κατασκευάσει» εκεί με τη φαντασία του ένα δικό του –στα μέτρα του- ασφαλές κατάλυμα σαν φωλιά. Γιατί νιώθει την ανάγκη να το κάνει αυτό; Πώς, τότε και από ποιόν έμαθε άραγε αυτή τη γνώση;).

(γ)

Στην κομβική επιλογή της συνεχούς ,βήμα προς βήμα, συνεργασίας της ομάδας των αρχιτεκτόνων **με τον δάσκαλο της τάξης των παιδιών**, κατά τον προγραμματισμό και τη διεξαγωγή κάθε εβδομαδιαίας φάσης ή συνάντησης μας μαζί τους.

IV. Ένα στοιχειώδες πλαίσιο παιδαγωγικών αρχών και ανάλογης παιδαγωγικής μεθοδολογίας.

Είναι τέλος καθοριστική επιλογή, ότι το γενικό ιδεολογικό πλαίσιο του προγράμματος ορίζεται από τις λέξεις- κλειδιά: **κατοικία – κάνω τον χώρο κατοικήσιμο- κατοικώ**.

Έχει σημασία ότι οι συγκεκριμένες λέξεις είναι γνωστές ακόμη και στα μικρά παιδιά. Μάλιστα -ειδικά αυτά- φαίνεται ότι τις μετασχηματίζουν σε πράξη με εξαιρετικά ευρηματικούς τρόπους, αξιοποιώντας συνεχώς την ασυνείδητη γνώση και τη φαντασία τους. Γι' αυτό χρησιμοποιούνται συνεχώς και σε κάθε ευκαιρία στις συναντήσεις μας, πολύ πριν εισαχθεί και επιχειρηθεί να αναλυθεί ο -νοηματικά αόριστος, κακοπαθημένος και απόμακρος ή αδιάφορος σε πολλούς- όρος «αρχιτεκτονική». Εντούτοις όμως, έχει σημασία ότι όλες μαζί **εμμέσως** παραπέμπουν σε αυτήν, θεωρημένη μάλιστα ως «**όλον**».

Γιατί δεν είναι μόνο η «Κατοικία» (ως η πιο πρωτογενής- συμβολική έκφανση της αρχιτεκτονικής) που εκ της φύσεως της ολοκληρώνει τον βασικό προορισμό της δια της **κατοίκησης της**. Το ίδιο ισχύει και για το «Σχολείο», το «Δημαρχείο», το «Μουσείο». Το ίδιο ισχύει και για την Πόλη (τις πλατείες, τους δρόμους, τα πάρκα της). ώστε να είναι αυτοί οι χώροι κατά βάση **αρχιτεκτονικοί χώροι**. Για να είναι ουσιώδεις εκφάνσεις της **Όλης Αρχιτεκτονικής**.

Την υιοθέτηση -όπως προαναφέρθηκε- της χρήσης του όρου **αρχιτεκτονική παιδαγωγία** αντί του όρου **αρχιτεκτονική εκπαίδευση**, συμπληρώνει λοιπόν και η υιοθέτηση του εννοιολογικού τριπύχου «κατοικία-κάνω τον χώρο κατοικήσιμο-κατοικώ» για τον προσδιορισμό της συγκεκριμένης παιδαγωγίας και των τρόπων μετάδοσής της.

Προσδιορισμός που πιστεύουμε ότι συμπυκνώνει και εκφράζει το **πρωτογενές νόημα** (το κοινό Α) της αρχιτεκτονικής ως αρχέτυπη ανθρώπινη **ανάγκη** και ταυτοχρόνως ως αρχέτυπη ανθρώπινη **πράξη** (που ικανοποιεί την ανάγκη).

Επιπλέον το ίδιο τρίπτυχο εκφράζει και την αμφίδρομη/εναλλασσόμενη σχέση του **αποδέκτη-χρήστη** της αρχιτεκτονικής, με τον **δημιουργό-ποιητή** αρχιτεκτονικής. Όστε, αναλόγως, η παιδαγωγία αυτή να απευθύνεται (σε) και να κατανοείται από αμφοτέρους. Ανεξαρτήτως εάν (θα) είναι ή όχι αρχιτέκτονες.

Στο πλαίσιο αυτής της ολικής θεώρησης επιχειρείται να καλλιεργηθεί και να αναπτυχθεί η αρχιτεκτονική σκέψη και πράξη κάθε ανθρώπου-δημιουργού, κάθε ηλικίας και προέλευσης, μη αποκλειόμενης και της σκέψης και πράξης ενός μέλλοντα αρχιτέκτονα, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως. Μιας και σε όλες τις περιπτώσεις ο παιδαγωγικός στόχος είναι ο ίδιος: Δηλαδή η ικανότητα διαμόρφωσης του χώρου ώστε να είναι **κατοικήσιμος**.

Εναλλακτικές θέσεις προς την πρόταση μας:

Σε αντιστικτική συσχέτιση με την αρχιτεκτονική παιδαγωγία που επιχειρεί να εισαγάγει η ομάδα μας, παρατηρούμε με ενδιαφέρον τα ήδη εφαρμοζόμενα προωθημένα μαθήματα και τις ανάλογες ασκήσεις ευρεσιτεχνίας, φαντασίας, κατασκευαστικής και εικαστικής ικανότητας, που πραγματοποιούνται από μεμονωμένες ομάδες και επίλεκτα σχολεία. Πρόκειται ασφαλώς για πολύ χρήσιμες πρωτοβουλίες παροχής γενικών βασικών γνώσεων, καθώς και καλλιέργειας σημαντικών γενικών δεξιοτήτων. Διερωτάται όμως κανείς (σε ορισμένες περιπτώσεις) ποιος είναι ο κεντρικός παιδαγωγικός στόχος, το δημιουργικό «όλον», που τις συνδέει και στο οποίο επικεντρώνονται.

Μια τέτοια κύρια βάση συνολικής παιδευτικής αναφοράς δεν φαίνεται συνήθως να έχει εκ των προτέρων τεθεί και κυρίως διερευνηθεί. Ούτε διευκρινίζεται εάν αυτή -εφόσον υπάρχει- αφορά στην αρχιτεκτονική, ή στη δομική μηχανική, ή στη διακοσμητική, ή στις εικαστικές τέχνες ή σε όποια άλλα δημιουργικά πεδία.

«Δοχείο (ανθρώπινης) Ζωής»- «Ανθρώπινη Φωλιά».

Στην προσπάθεια μας να περιγράψουμε με στοιχειώδη σαφήνεια το «όλον» όπου κατατείνει η παιδαγωγική πρότασή μας, θεωρήσαμε ως εξαιρετικά συμβατό με αυτήν, τον εμβληματικό ορισμό της αρχιτεκτονικής ως **«Δοχείο (ανθρώπινης) Ζωής»**.

Και τούτο γιατί παραπέμπει ευθέως και πρωτίστως στην **κατοίκησή** της, ως αρχετυπική, νοηματική, βιωματική και εμπράγματο εμπειρία και γνώση (επομένως, προσιτή στον καθένα και κατανοητή από τον καθένα).

V. Η εφαρμογή του προγράμματος κατά την εξέλιξη των παιδαγωγικών φάσεων – συναντήσεων.

Με απώτερο κεντρικό στόχο αναφοράς λοιπόν το «Δοχείο Ζωής», **εν αρχή ην «η φωλιά»**. Δηλαδή μια πρωτογενής μορφή κατοίκησης ήδη γνωστή και αγαπητή στα μικρά παιδιά.

Στη συνέχεια ακολούθησε η μετάβαση από την φωλιά του χελιδονιού, του κάστορα, του μυρμηγκιού, του σαλίγκαρου, της αράχνης, της αλεπούς, στην **φωλιά του ανθρώπου**, με πρώτη την Σαρακατσάνικη καλύβα.

Οι συναντήσεις μας εντέλει ολοκληρώθηκαν με ακόμη μια μετάβαση: Από τον **Οίκο** στον **Οικισμό** ή από την **ατομική στη συλλογική κατοίκηση**, δηλαδή την **συν-κατοίκηση**. Που στην ουσία σημαίνει: **εξοικείωση με την πόλη και την βιωματική της εμπειρία**.

Είναι ο λόγος που σε αυτή την καταληκτική φάση έγινε ακόμη μία εφαρμογή του «παιχνιδιού της μετάβασης από το φανταστικό στο πραγματικό». Ήταν δηλαδή η μεταφορά από τις **φανταστικές συνθήκες δράσης** μέσα στην αίθουσα, στις **πραγματικές**, κατά τους περιπάτους μας στον οικισμό του Καρέα.

Έτσι, επισκεφτήκαμε πεζή δρόμους και παράδρομους. Σταθήκαμε στα κεντρικά σημεία αναφοράς της πόλης (πλατείες, αστικό πράσινο, μαγαζιά, δημόσια κτίρια). Κυρίως επισκεφτήκαμε -με διερευνητική διάθεση- περιοχές κατοικίας (παλαιότερες, αλλά και νεότερες) εντοπίζοντας ομοιότητες, διαφορές, ζωντανές καταστάσεις.

Σε κάθε περίπτωση διαπιστώσαμε πως λειτουργούν πραγματικές γειτονιές με πραγματικούς κατοίκους, σε έναν πραγματικό οικισμό. Πώς ζουν πραγματικά σε αυτόν οι κάτοικοι και πώς επικοινωνούν μεταξύ τους συζητώντας για τα πραγματικά προβλήματά τους ως ενεργοί πολίτες.

VI. Η παραπάνω διαδικασία παρουσιάζεται στη συνέχεια μέσω λεπτομερούς περιγραφής του προγράμματος ανά «**παιδαγωγική συνάντηση**» με τους μικρούς αποδέκτες του και σειράς χαρακτηριστικών εικόνων.

Σημείωση:

Η συνεργασία για την εφαρμογή του προγράμματος, ανάμεσα στο δάσκαλο της τάξης και την παιδαγωγική ομάδα, πραγματοποιήθηκε κατά την σχολική περίοδο 2018-19 σε σειρά συναντήσεων στην τάξη του 9^{ου} Δημόσιου Δημοτικού Σχολείου Βύρωνα ή στο πεδίο της πόλης, στο πλαίσιο του ισχύοντος θεσμού της «**Ευέλικτης Ζώνης**». Θεσμός που επιτρέπει σε κάθε δάσκαλο και δασκάλα του σχολείου να αξιοποιούν το συγκεκριμένο τρίωρο κατά την ελεύθερη κρίση τους, όπως ο ίδιος και η ίδια επιλέγουν, δοκιμάζοντας νέες διδακτικές ιδέες, νέες μεθοδολογίες, νέα μαθήματα, νέες συνεργασίες.

Συνάντηση στην τάξη

Συνάντηση στο πεδίο

1^η συνάντηση

Ένας φανταστικός περίπατος στο δάσος

Παρατηρούμε φωλιές πουλιών, φωλιές ζώων, φωλιές εντόμων για να καταλήξουμε στη φωλιά του ανθρώπου και το τρίπτυχο: **κατοικία, κάνω τον χώρο κατοικήσιμο, κατοικώ.**

01. αναπαριστούμε γνώριμες φωλιές με τα σώματά μας

Μία πρώτη βιωματική εμπειρία του αρχιτεκτονικού χώρου με αφορμή τη φωλιά

η φωλιά του κότσυφα (η ανοιχτή φωλιά)

η φωλιά της αλεπούς (το λαγούμι)

η φωλιά της αράχνης (η φωλιά - παλλόμενο δίκτυ)

η μεταφερόμενη φωλιά της χελώνας

* Στο εξής, λέξεις, σκέψεις, φράσεις, που θα παρουσιάζονται με **κόκκινα γράμματα** ως παραδείγματα, διατυπώθηκαν για πρώτη φορά μέσα στην τάξη από τα ίδια τα παιδιά στις συζητήσεις που είχαμε μαζί τους. Το υλικό αυτό, σκόπιμα επαναλαμβανόταν στη συνέχεια μεταξύ μας ώστε, κατά κάποιο τρόπο, να καθιερώσει ένα πρώτο «γλωσσάρι» δικών τους όρων για τη συνεννόηση μας μαζί τους. Το «γλωσσάρι» αυτό έχει καταγραφεί και αποτελεί σημαντικό στοιχείο του αρχείου μας.

2^η συνάντηση

Φωλιές ζώων, πουλιών, εντόμων

Μελετάμε το **που**, το **πως**, το **γιατί**, το **για ποιον** κάθε φωλιάς. **Η ασφάλεια του μέσα.** *

Φέρνουμε στην τάξη και ανταλλάσσουμε πληροφορίες για φωλιές **πουλιών, εντόμων, ζώων**. Μελετάμε πραγματικά παραδείγματά τους.

οι κάτοικοι...

....μέσα στις φωλιές τους

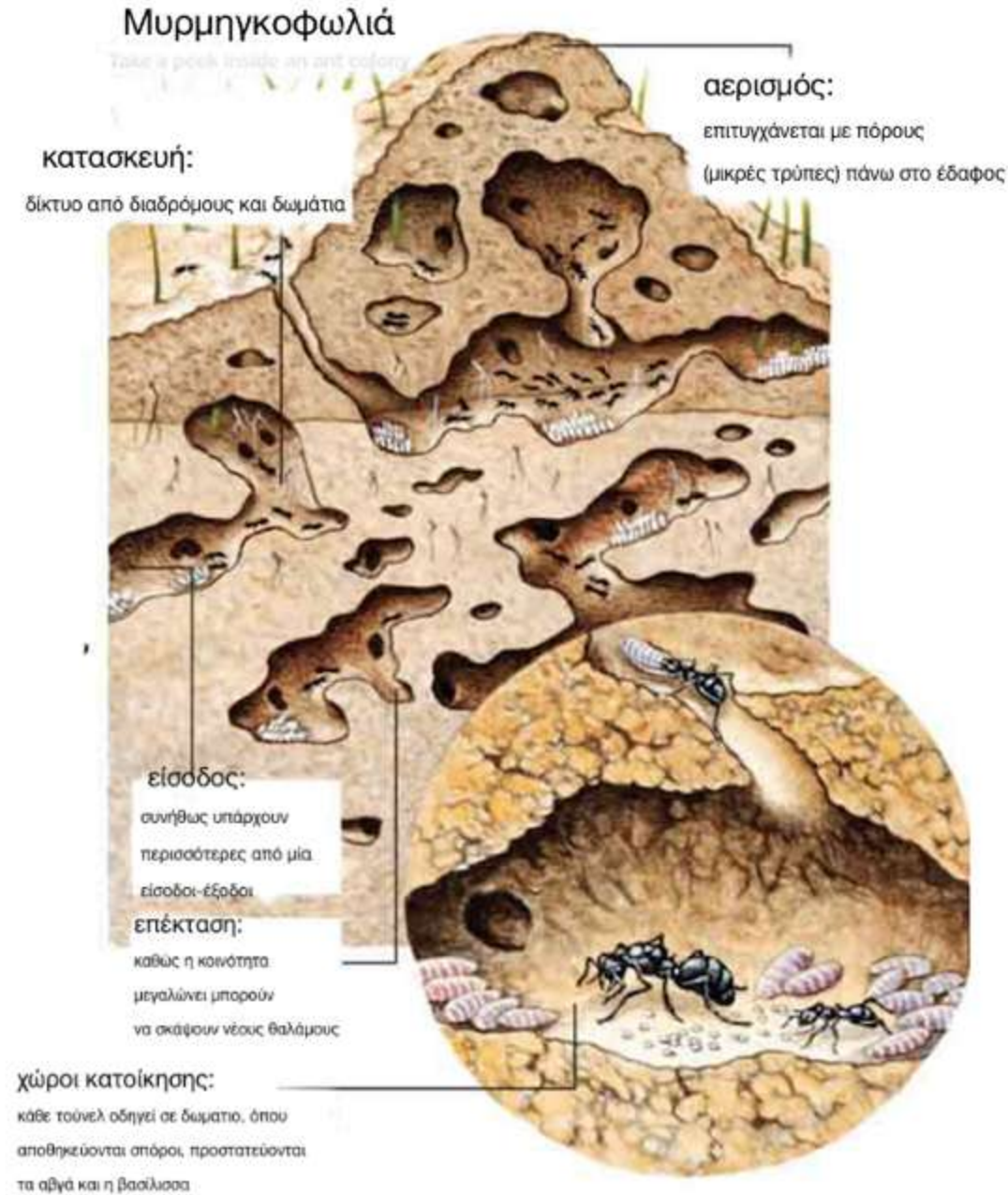
η αλεπού μπροστά στο λαγούμι της

01. έρευνα:

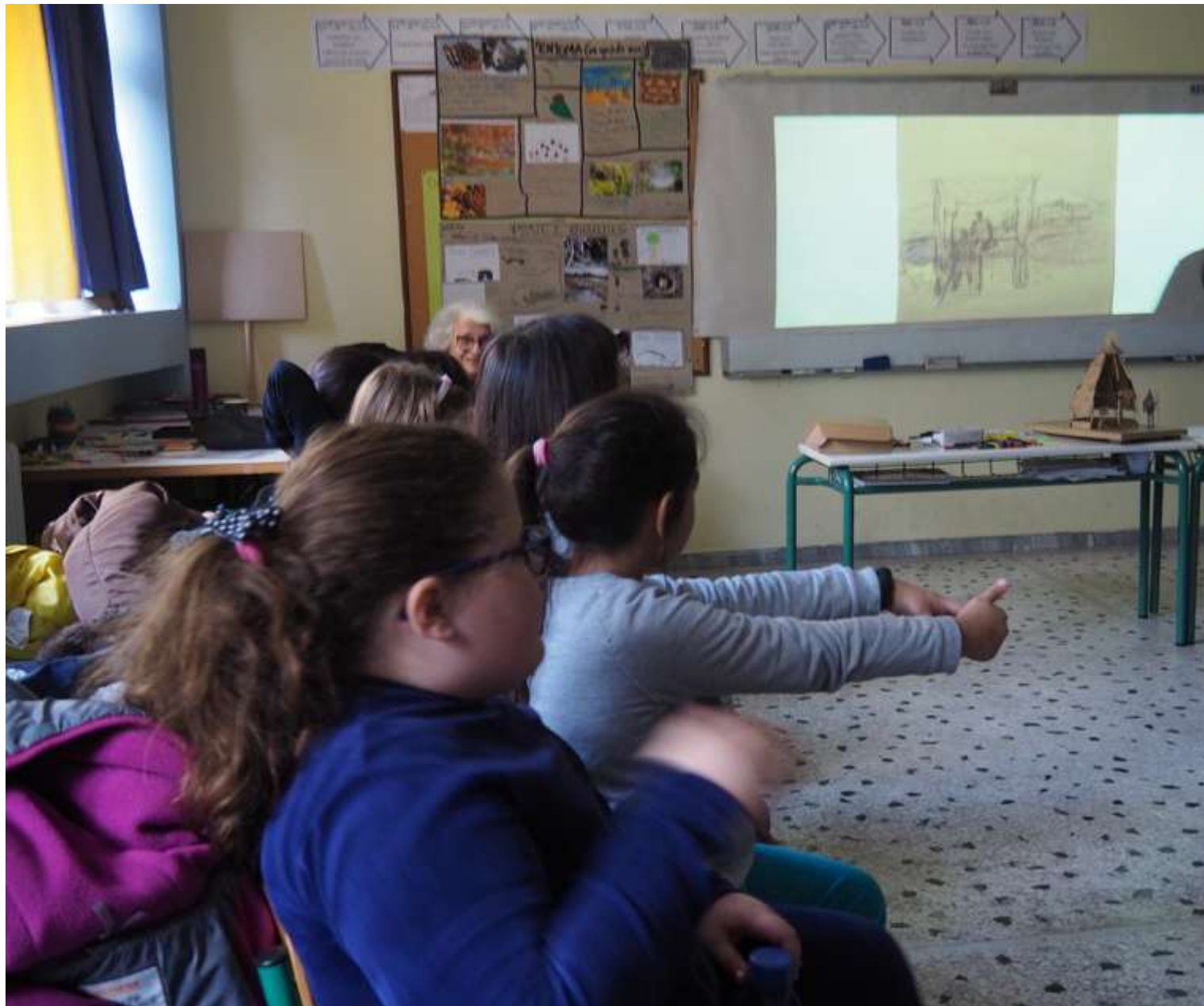
- Για ποιόν (ποιούς);
- Πού;
- Γιατί;
- Με ποιόν τρόπο;
- Πόσο μεγάλη;
- Για πόσο χρόνο;

η φωλιά του κάστορα: είσοδος-έξοδος κάτω από το νερό

η φωλιά του μυρμηγκιού: η φωλιά-πόλη

Χειρονομίες: σωματική αίσθηση, κατανόηση και αναπαράσταση της στέγης, της αγκαλιάς, της προστασίας.

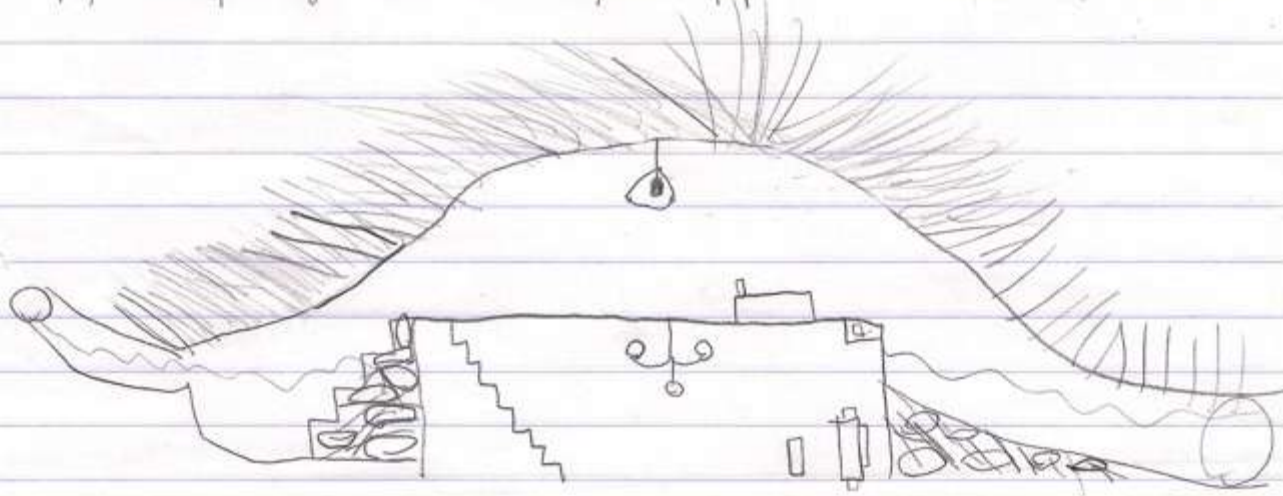
Κάθε ομάδα συνθέτει την πινακίδα της με σκίτσα, φωτογραφίες, πληροφορίες, σχέδια.

Ανάλυση-συζήτηση-συμπεράσματα.

Το βλέμμα των παιδιών: σοβαρό, στοχευμένο, με προσοχή, περιέργεια, ακόμη και δέος, για το άγνωστο, που ασυνείδητα εντούτοις ήδη γνωρίζουν.

Καταγραφή ημερολογίου. (Γίνεται στην τάξη και μετά από κάθε μάθημα) 26/11/18.

Αγαπημένο μου ημερολόγιο σήμερα πήραν ειδικότεκτονες στην τάξη. Πέρασα πολύ ώρα και έμαθα για τις φυλές των ζώων. Η αγαπημένη μου φυλή ήταν η φυλή του κάστορα. Φτιάξαμε μεγάλα πανό. Εκεί κολλήσαμε φωτογραφίες των ζώων. Περιμένω με αγωνία την επόμενη φορά.

Λεξιλόγιο:

• ένστικτο	• υλικά	• εξέλιξη
• σώμα-σχήμα	• περιβάλλον	• επιβίωση
• χώροι (ένας/πολλοί)	• κίνδυνος	• είδος
• οικογένεια	• προφύλαξη	• μεγάλο-μικρό
• τομή	• διαστάσεις	• ασφάλεια

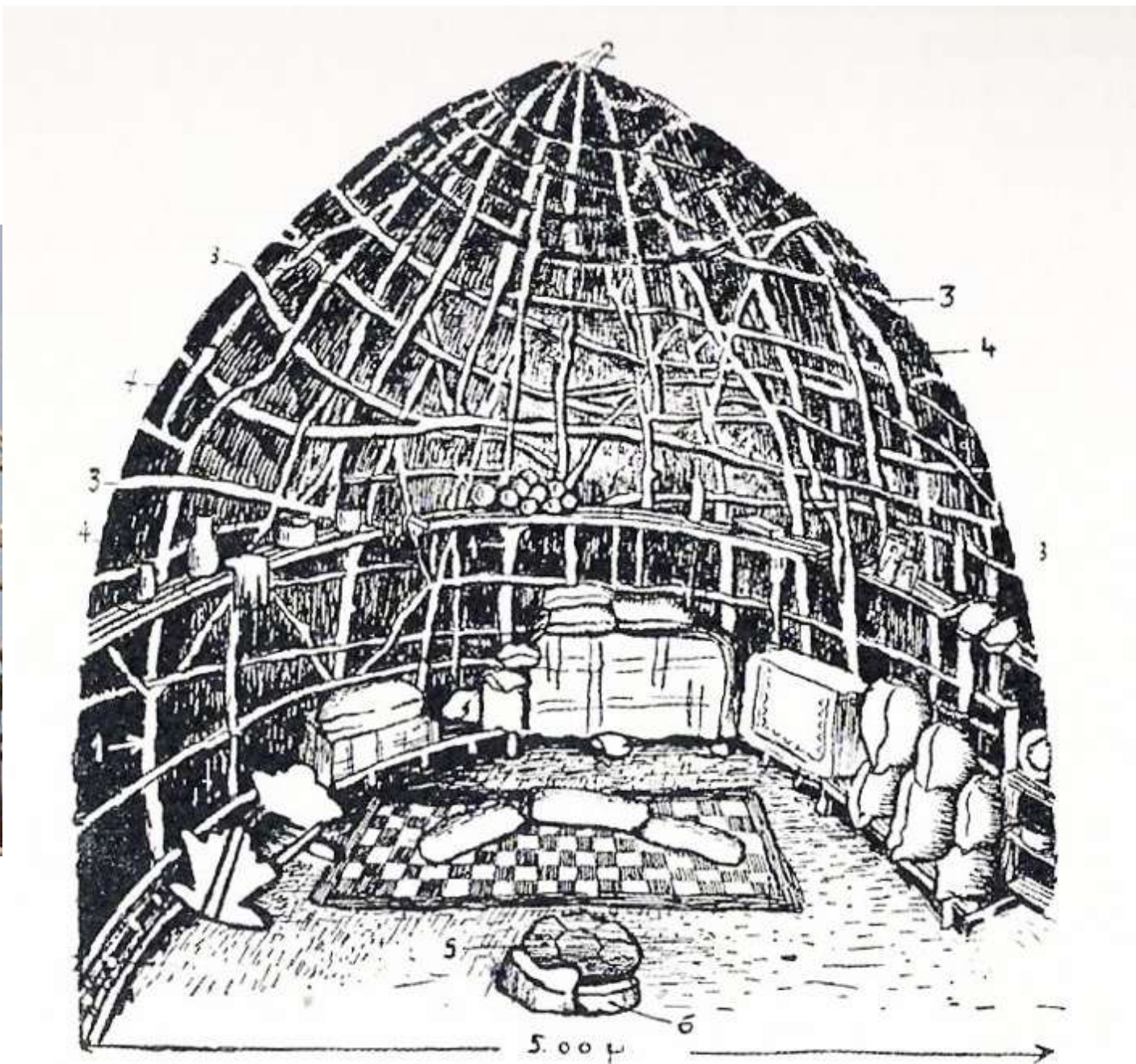

Κάθε ομάδα παρουσιάζει την πινακίδα που συνέθεσε στις άλλες ομάδες. Συζήτηση στην τάξη για τον τρόπο κατοίκησης της φωλιάς και για το πόσο μικρή ή μεγάλη χρειάζεται να είναι. Οι διαφορές ανάμεσα στις φωλιές, ως προς τα υλικά, τον τρόπο κατασκευής, κλπ.

02. η ανθρώπινη φωλιά

Το παράδειγμα της καλύβας του Σαρακατσάνου, και η συγγένειά της με τις προηγούμενες πραγματικές φωλιές.

Οψο-τομή της σαρακατσάνικης καλύβας με την επίπλωσή της.
Μακέτα που χρησιμοποιήθηκε στο μάθημα.
(Προσοχή στον ίδιο τον Σαρακατσάνο και την γκλίτσα του!)

Παρατήρηση της μακέτας της φωλιάς του Σαρακατσάνου καθώς και της κάτοψής της σε προβολή.

03. συνέχεια του μαθήματος της ανθρώπινης φωλιάς

Σκίτσα παιδιών μετά το μάθημα.

3^η συνάντηση

5 καταλύματα στο ξέφωτο του φανταστικού δάσους

Η παιδική φαντασία μεταμορφώνει την πραγματική αίθουσα σε «ξέφωτο του φανταστικού δάσους», όπου σταδιακά, σε επόμενα μαθήματα, χωροθετείται μία κατασκήνωση.

01. συζήτηση στον «κύκλο» (που σταδιακά κατοχυρώθηκε ως «πλατεία»)

Πως θα είναι τα καταλύματά μας;

-τι χρειάζεται για να μείνουμε εδώ προσωρινά;

-θέλουμε να μείνουμε **έξω** ή **μέσα**;

Απάντηση:

-θέλουμε μια φωλιά όπως εκείνες των ζώων
για να νιώσουμε πως είναι να ζεις στο δάσος

02. συζήτηση στις ομάδες

Και πάλι αφοσίωση, προσοχή, σοβαρότητα, ακόμη και δέος...
Η ασυνείδητη γνώση και η γοητεία που προκαλεί στο παιδί.

03. πρώτα σκεφτόμαστε και μετά πράττουμε

Εργαλεία της συνθετικής σκέψης και
πράξης:

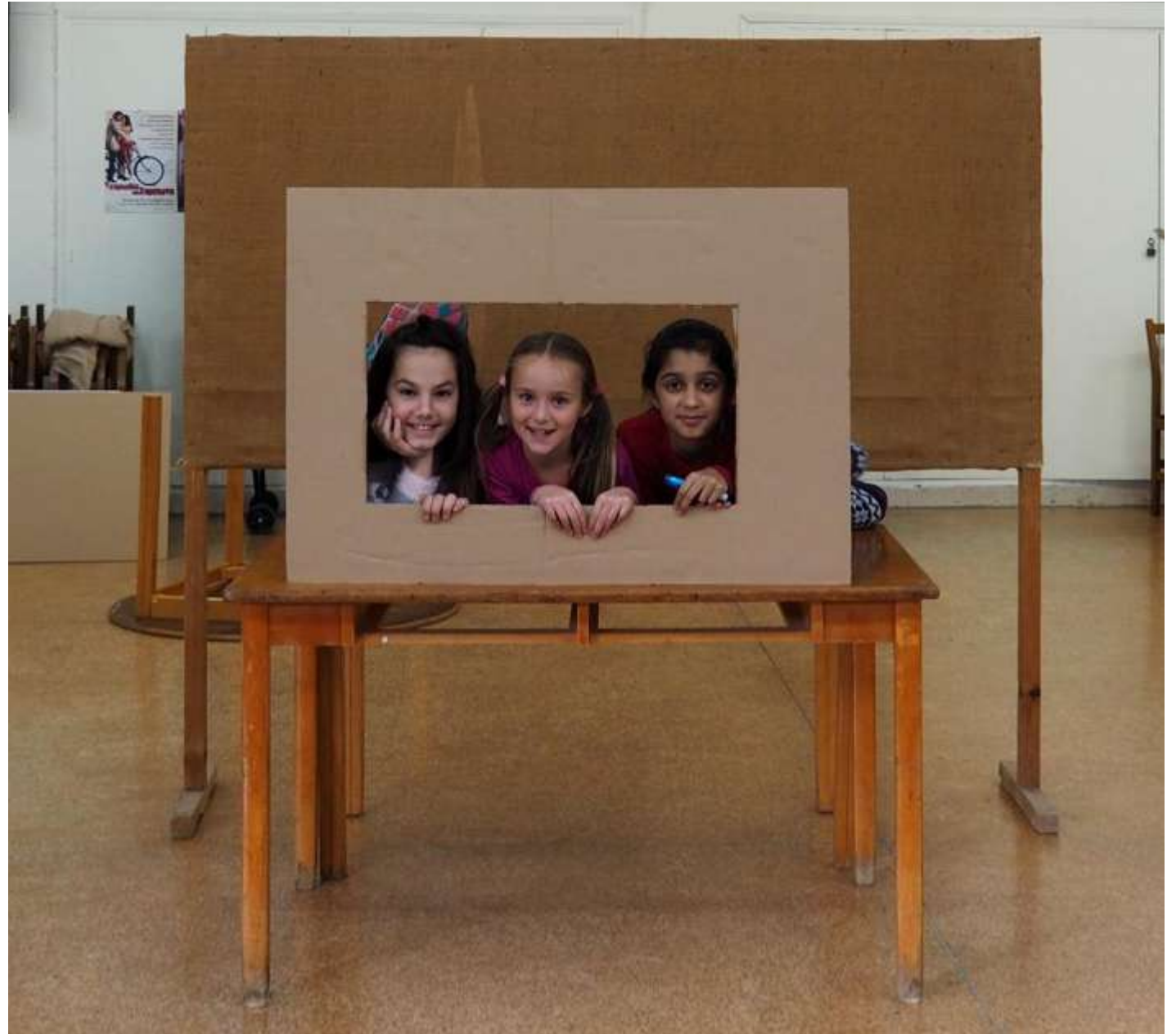
Ιδέα - Σχέδιο - Μακέτα

04. υλικά και κατασκευή

Τα παιδιά κατασκευάζουν με ευρηματικό και γρήγορο τρόπο τα καταλύματά τους. Βρίσκουν τα υλικά επί τόπου μέσα στην αίθουσα και τα διαχειρίζονται με φαντασία, ευκολία και οικονομία:

- για την κατασκευή των καταλυμάτων: καρέκλες, τραπέζια, χαρτόνια, πανιά
- για τις συνδέσεις: σκοινί, μανταλάκια, αυτοκόλλητη ταινία

Το μαγικό παράθυρο ανάμεσα στο μέσα και το έξω.

καρέκλες, σκοινί

ταμπλό, σκοινί, πανί

καρέκλες, πανί, χαρτόνι, κουρτίνα

καρέκλες, σκοινί

τραπέζι, καρέκλες, χαρτόνι

καρέκλες, σκοινί

05. προσαρμογή των 5 καταλυμάτων στους τέσσερις μικρο-τόπους του ξέφωτου!

Βράχος, λόφος, δάσος, λίμνη: ο **τόπος** ως βασική αξία που καθορίζει την αρχιτεκτονική σύνθεση

Το σπίτι του «βράχου» (στη γωνία της σύγκλισης των δύο τοίχων)

Το σπίτι του «λόφου» (στο υπερυψωμένο δάπεδο της σκηνής, με θέα προς τη λίμνη)

Το σπίτι του «δάσους» (που συμβολίζεται από τον επιμήκη τοίχο). Ένα δεντρόσπιτο.

Το σπίτι στη «λίμνη» (στη φωτεινή περιοχή της αίθουσας). Και πάλι η μαγεία του παραθύρου. Η συνομιλία.

Το δεύτερο σπίτι της «λίμνης» (η οποία φαίνεται πίσω του)

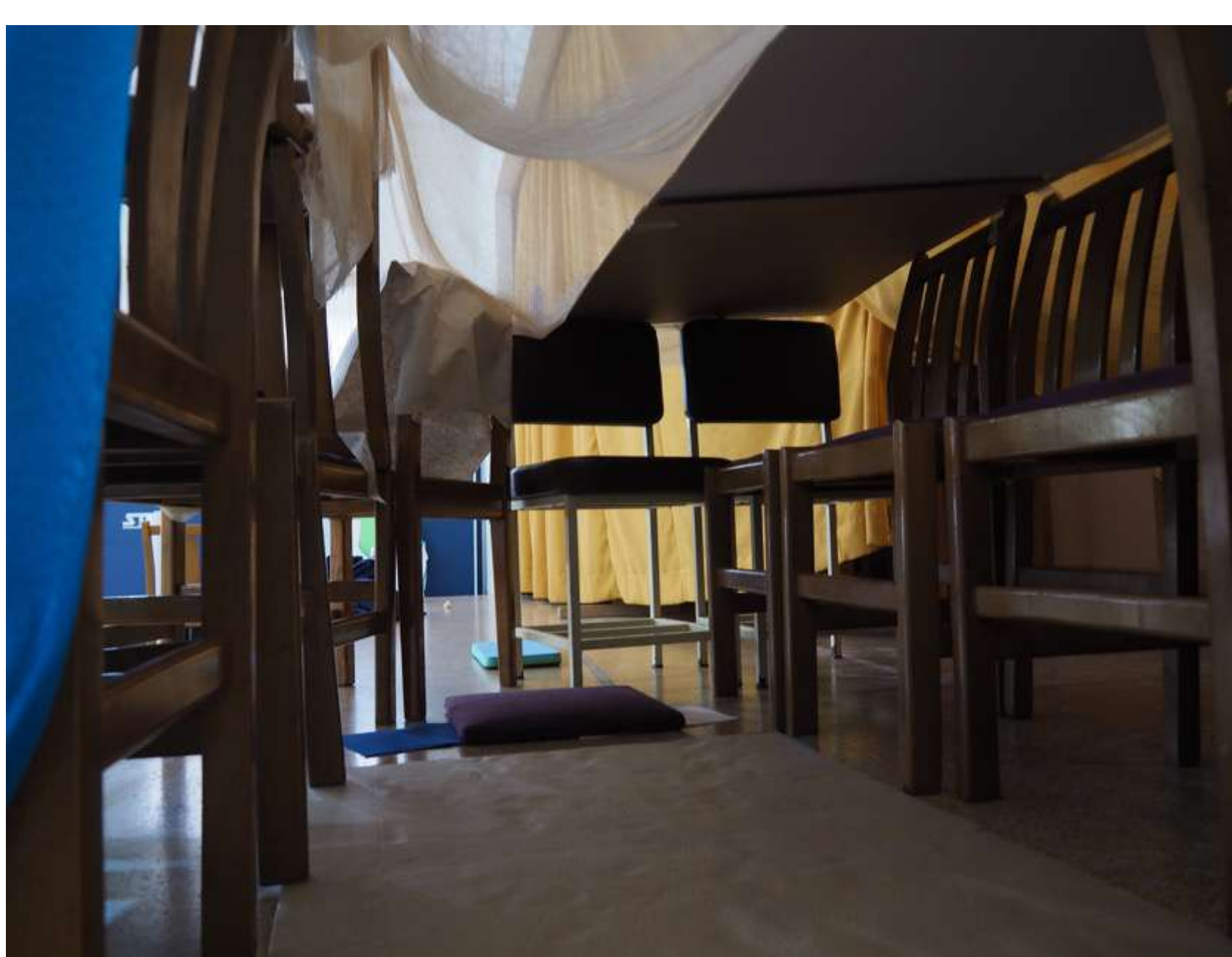
4^η συνάντηση

Μελετάμε το **μέσα**

Juhani Pallasmaa: «Κατακτούμε τον χώρο με τον ίδιο τρόπο που κατακτούμε την γλώσσα» (δηλαδή ζώντας **μέσα** του).

01. τα στοιχεία που δημιουργούν το **μέσα**

στέγη, δάπεδο, τοίχος, σκάλα, πόρτα, παράθυρο

Το «μέσα». Το κατάλυμα στον **λόφο**, λίγο πιο ψηλά από το ξέφωτο, στραμμένο ώστε να βλέπει τη λίμνη. Με το πρανές του ο λόφος λειτουργεί ως τοίχος.

Το «μέσα». Το κατάλυμα στην **λίμνη** (ένα λιμνόσπιτο σε πασσάλους). Η είσοδος και έξοδος – μια τσουλήθρα που γίνεται παιχνίδι.

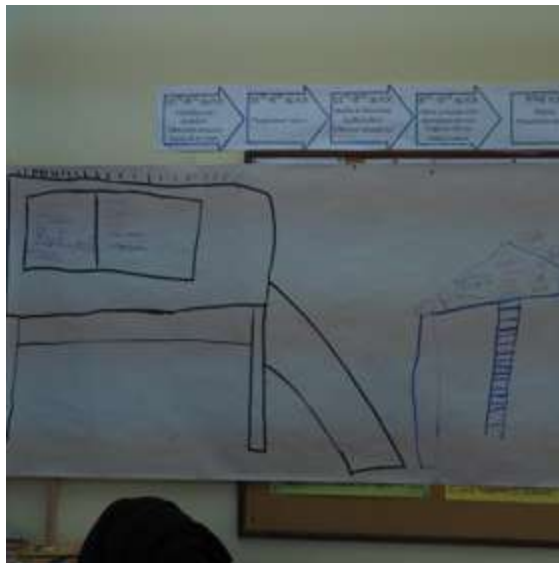
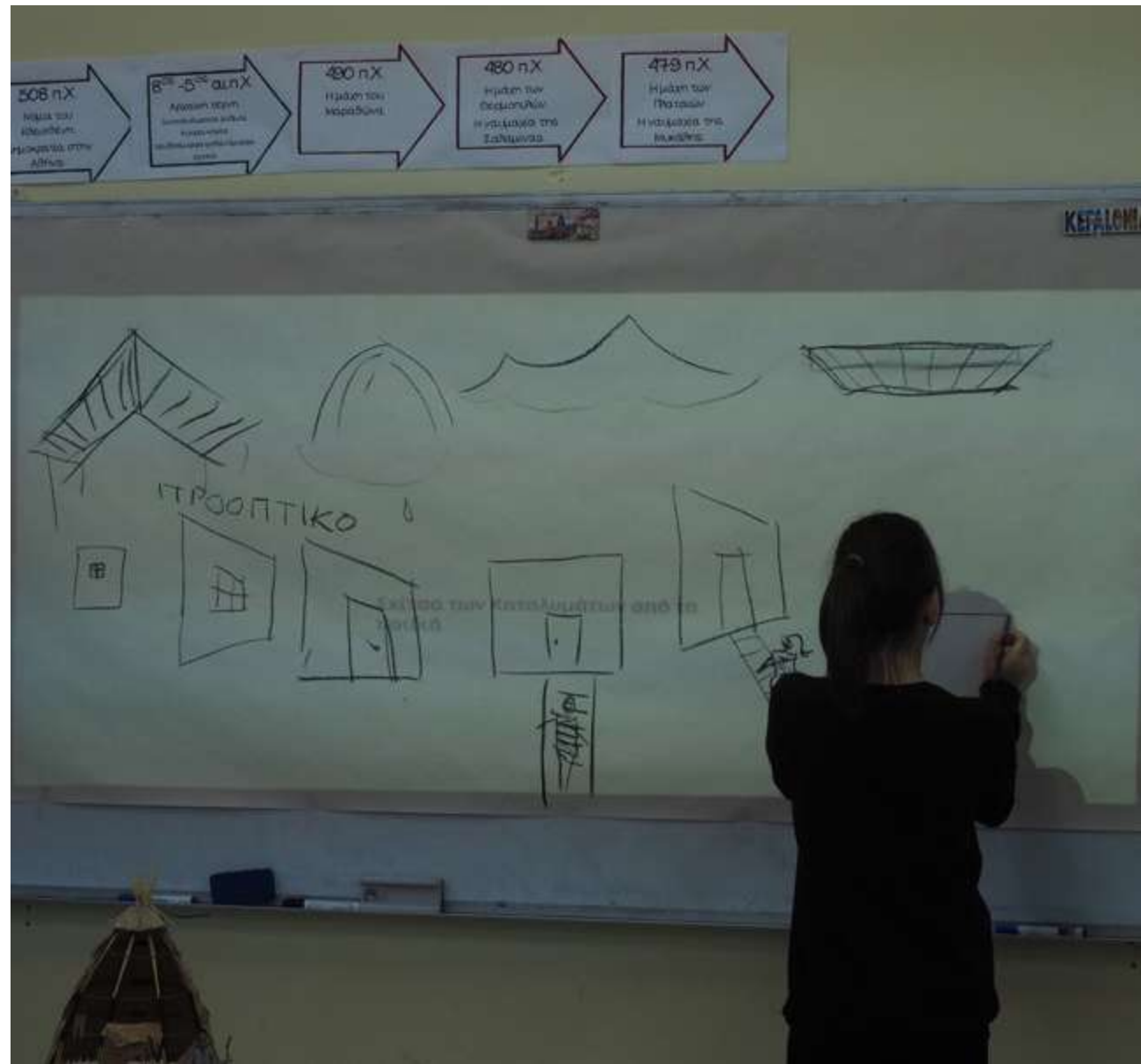
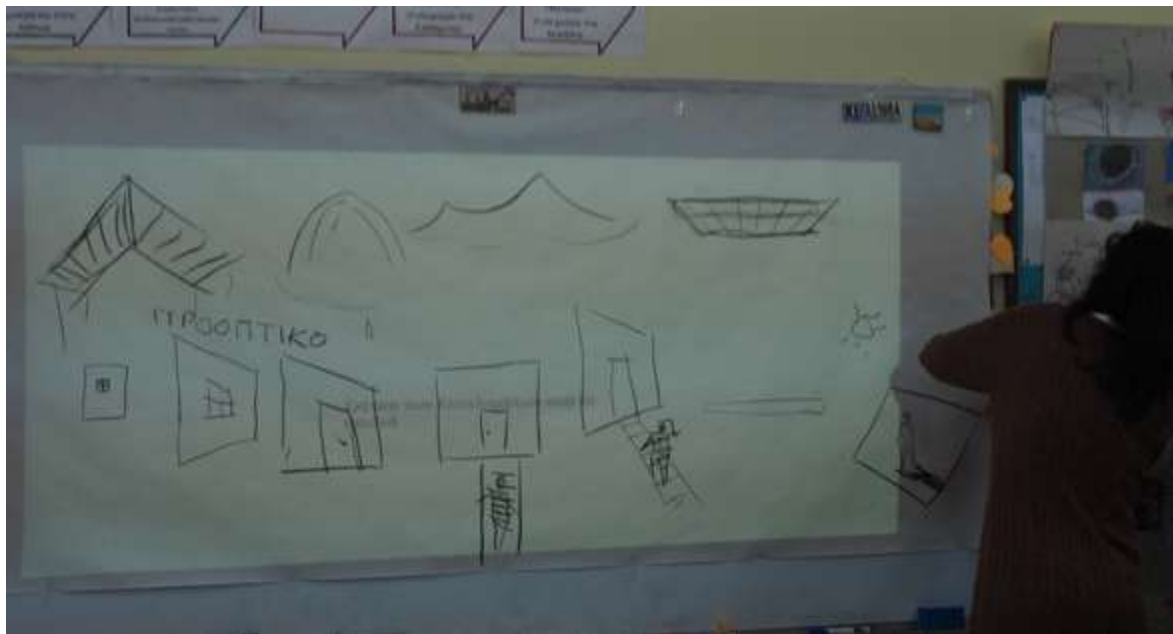
Το «μέσα». Το εσωτερικό του δεύτερου καταλύματος στη **λίμνη**, μοιάζει με στοά. Το μέσα και το έξω επικοινωνούν μέσω σχισμών που σχηματίζουν οι πλάτες των καθισμάτων (εμπειρία φωτός και ημίφωτος).

Το «μέσα». Το κατάλυμα στον **βράχο**. Στη δεξιά πλευρά του σκίτσου διακρίνεται ο βράχος ως τέταρτος τοίχος του χώρου. Η είσοδος γίνεται από ένα χαμηλό μυστηριώδες πρόσ-κτισμα.

Το «μέσα». Το κατάλυμα στο **δάσος** (το δεντρόσπιτο), στερεωμένο ανάμεσα σε δύο κορμούς. Το μέσα και το έξω ενώνονται και ορίζονται μόνο από ένα στέγαστρο, μία αιωρούμενη πλατφόρμα και μία σκάλα. Η ανεμόσκαλα σηματοδοτεί τη σχέση του με τη γη.

Τα στοιχεία που δημιουργούν το «μέσα»: **τοίχος, στέγη, παράθυρο, δάπεδο, σκάλα, πόρτα** . Η σχεδιαστική αποτύπωσή τους από τα παιδιά.

Η χρησιμότητα του σκίτσου και ιδιαίτερως του **προοπτικού** για την απεικόνιση του βάθους του χώρου.

02. παιχνίδι **μπες-βγες**

Βιωματική εμπειρία όλων των καταλυμάτων από όλα τα παιδιά

Η θέαση της λίμνης από το παράθυρο

Η καμπύλη του σώματος και η καμπύλη της καρέκλας ταυτίζονται.

Είσοδος-τσουλήθρα

Παράθυρο. Μέσα-έξω

Θέα από «ψηλά»!

03. αναστοχασμός για τα μαθήματα που προηγήθηκαν ενώ ακούγονται νυχτερινοί ήχοι του δάσους.

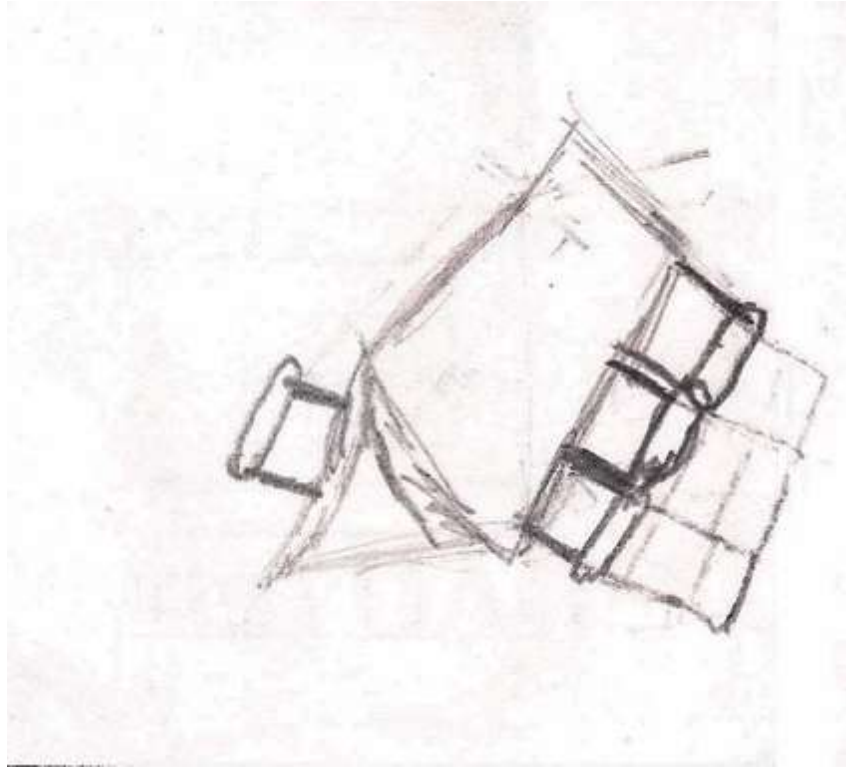
Σιωπή και ηρεμία με τα μάτια κλειστά.

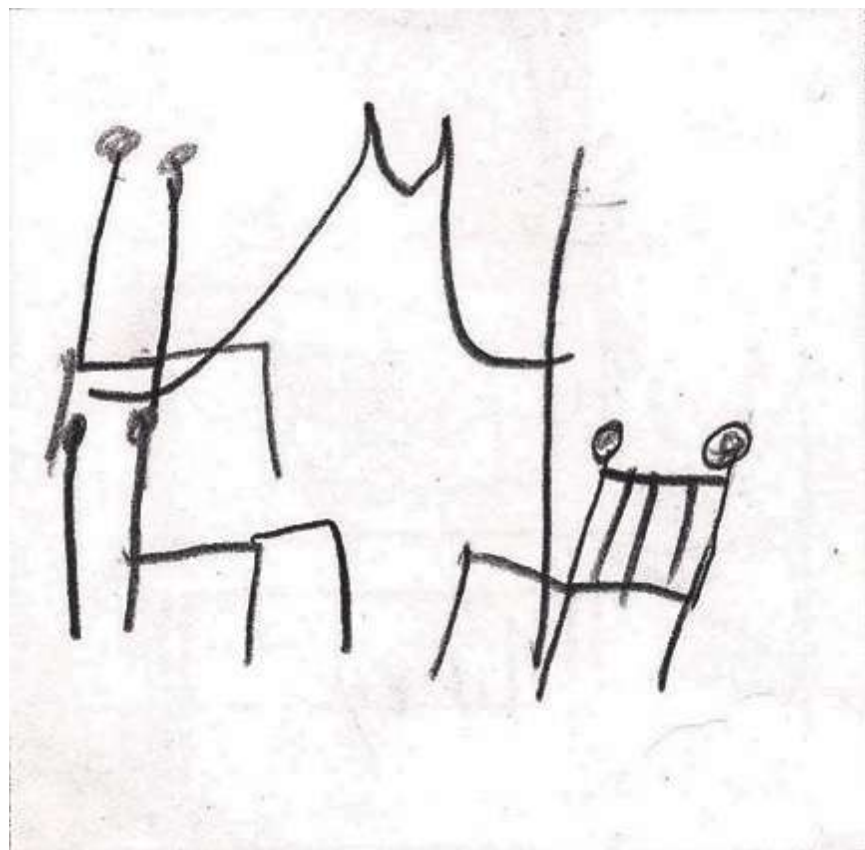
Ο δάσκαλος, επίσης σιωπηλός: ένα κατακόρυφο σημείο αναφοράς μέσα στην απόλυτη οριζοντιότητα.

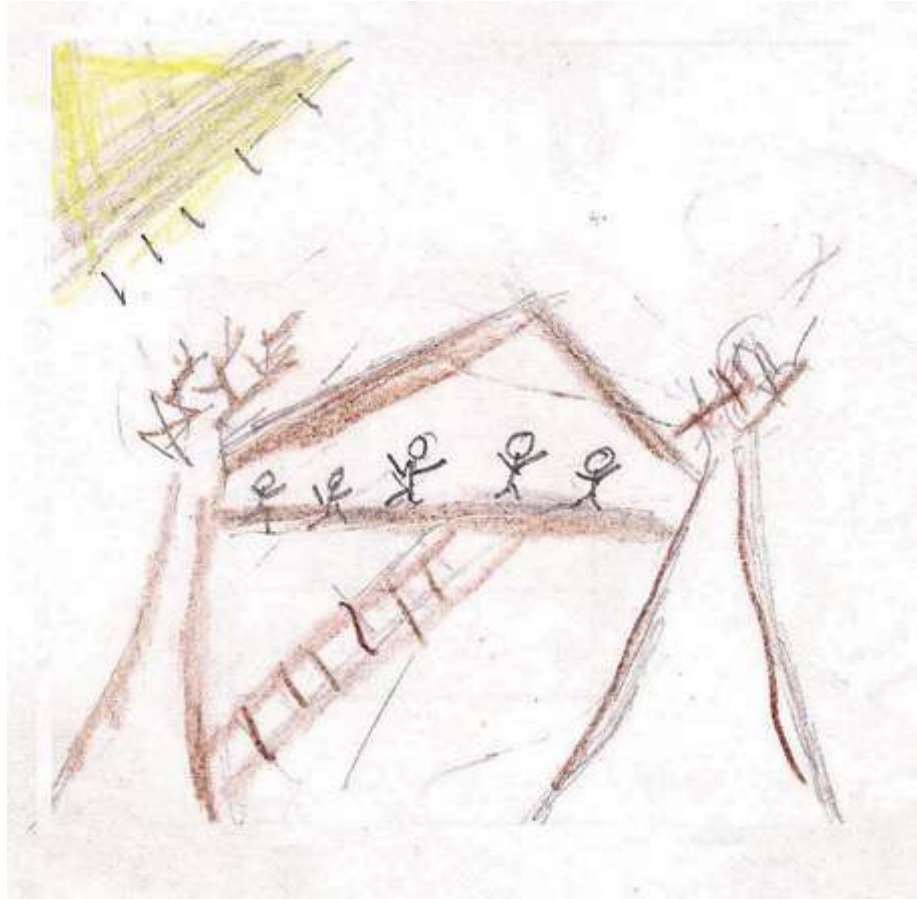
Ενώπιον της 15, έφ, καρίκλεσσε
να διαμορφωθεί ένα τρίγωνο. Από πάνω
θα γίνει ένα πακί πακί όλα και
καρίκλει και μετά στην τριγωνική
θα είναι ένα καρί (πακί) και
φτιάχνει όλα καρίκλι ένα πακί
μία πόρτα και ξύλα για φτιάξι
(σποτιθίμεινη)

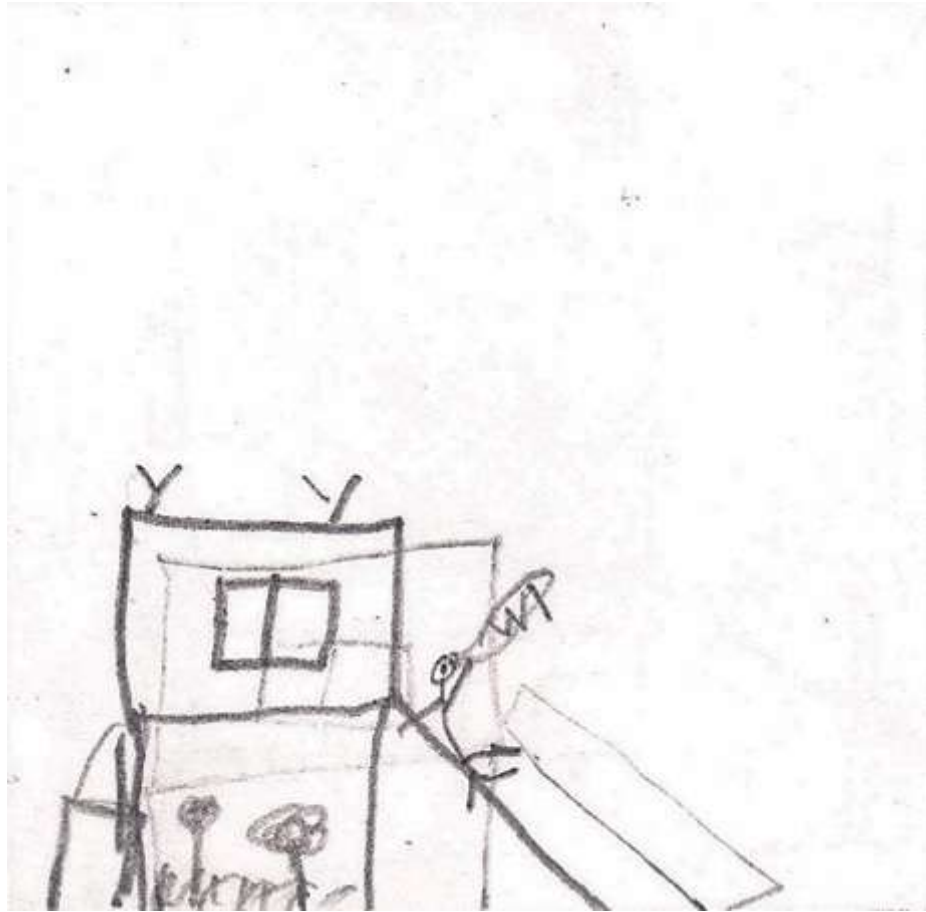
Μία ακόμη φάση αναστοχασμού:
Τα 5 καταλύματα σε σκίτσα των παιδιών, από μνήμης.

5^η συνάντηση

Εισαγωγή της έννοιας **συν-κατοίκηση**

Το **ανάμεσα** των 5 καταλυμάτων (ή των σπιτιών του χωριού) είναι και αυτό κατοικήσιμος χώρος.
Το **μέσα** επεκτείνεται σταδιακά και στο **έξω** σχηματίζοντας μία οργανωμένη χωρική ενότητα.

01. αναστοχασμός - συζήτηση στον κύκλο - αυτοκριτική.

Μία σκέψη:

-Η παρέμβασή μας άλλαξε το δάσος.

-Ήταν για καλό ή για κακό;

Απάντηση (με χαρά) :

-Φτιάξαμε κάτι σαν χωριό!

Νέες έννοιες:

-Τι είναι χωριό;

-χωριό = μαζί = κοινότητα = κοινωνία.

-Τι χρειάζεται ένα χωριό για να
συγκατοικήσουν οι κάτοικοι;

**-Χρειάζεται δρόμους και δρομάκια που να
ενώνουν τα σπίτια και να προστατεύεται το
πράσινο.**

Χρειάζεται ένα κυκλοφοριακό **δίκτυο**.

02. η μελέτη του δικτύου.

Οι άτακτες διαδρομές στον χώρο αντικαθίστανται από ένα συγκροτημένο-ιεραρχημένο δίκτυο

Μαρκάροντας με έγχρωμα νήματα τις τυχαίες προσωπικές διαδρομές. Παρατήρηση - συζήτηση.

Αποτέλεσμα: οι διασταυρώσεις των νημάτων δείχνουν ότι ο υπαίθριος χώρος διασπάται και μπερδεύεται. Καταλαμβάνεται εξολοκλήρου από τους άτακτους βηματισμούς και το πράσινο καταστρέφεται.

03. η χάραξη του δικτύου

Δοκιμαστικές διαδρομές στον υπαίθριο χώρο, προκειμένου να βρεθεί η βέλτιστη επιλογή κοινής πορείας (πιο οικονομική, πιο γρήγορη, πιο λειτουργική, με τις πιο ενδιαφέρουσες θέες)

- Το **μονοπάτι** σημαίνει ότι περνάμε από ένα συγκεκριμένο σημείο. Δεν περνάω από παντού. Το βλέπεις το μονοπάτι μέσα στο πράσινο. Είναι μια γραμμή που έχει γίνει γιατί ο κόσμος περπατούσε εκεί επάνω. Από τη στιγμή που δημιουργήθηκε, μπορείς να περπατάς εκεί. Δεν πατάς το πράσινο, για να μην το καταστρέψεις.

Το **δίκτυο**: κεντρικό μονοπάτι, παράδρομοι προς τις εισόδους, ελεύθερα μονοπάτια. Η **πλατεία** παίρνει συγκεκριμένο κυκλικό σχήμα και κατάλληλο μέγεθος για να μας χωρά όλους. Έχει θέα προς τη λίμνη και τα καταλύματα. Επιπλέον αποτελεί συνδετικό κόμβο ανάμεσα στις δύο εισόδους.

04. αναστοχαζόμαστε και πάλι

Συγκέντρωση στην κεντρική πλατεία και συζήτηση. Στη μέση της η φωτιά (ένα αναμμένο κερί!). Η σχέση της φωτιάς με **το μύθο του Προμηθέα**, γνωστό από το μάθημα της ιστορίας.

Παρατήρηση από την πλατεία προς τα καταλύματα και από τα καταλύματα προς την πλατεία. **Είναι καλό το δίκτυο που φτιάξαμε;** Οι παράδρομοι οδηγούν σωστά προς τις εισόδους των καταλυμάτων;

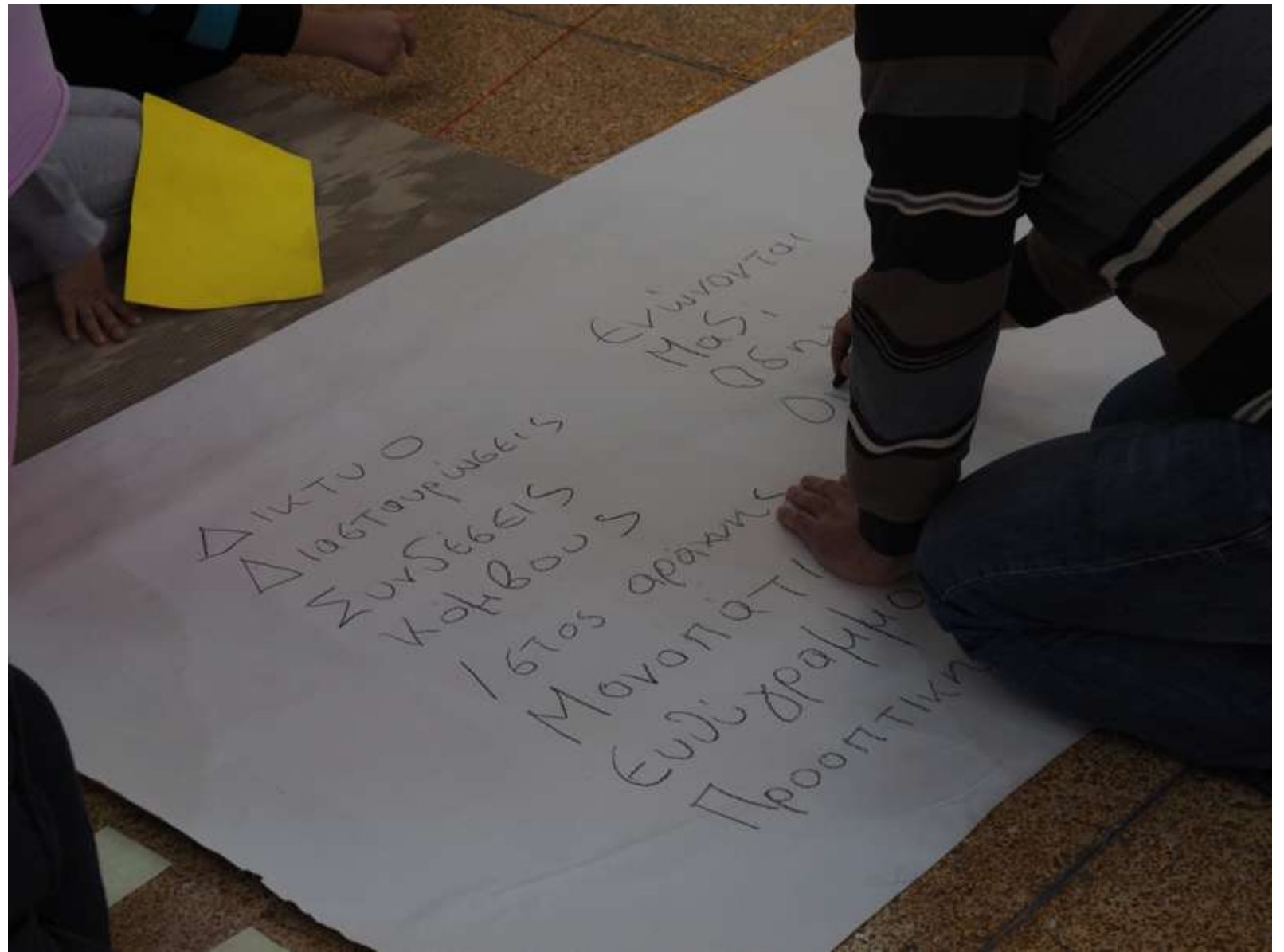
κ. Άρης: «Γιατί σχεδιάσαμε μονοπάτια;»

Μελίνα: « Για να μην χαλάμε το πράσινο»

Αργύρης: «Για να ενώνουμε τα καταλύματά μας»

Αναστάσης: «Να μπορούμε να βλέπουμε τα σπίτια όλα μαζί»

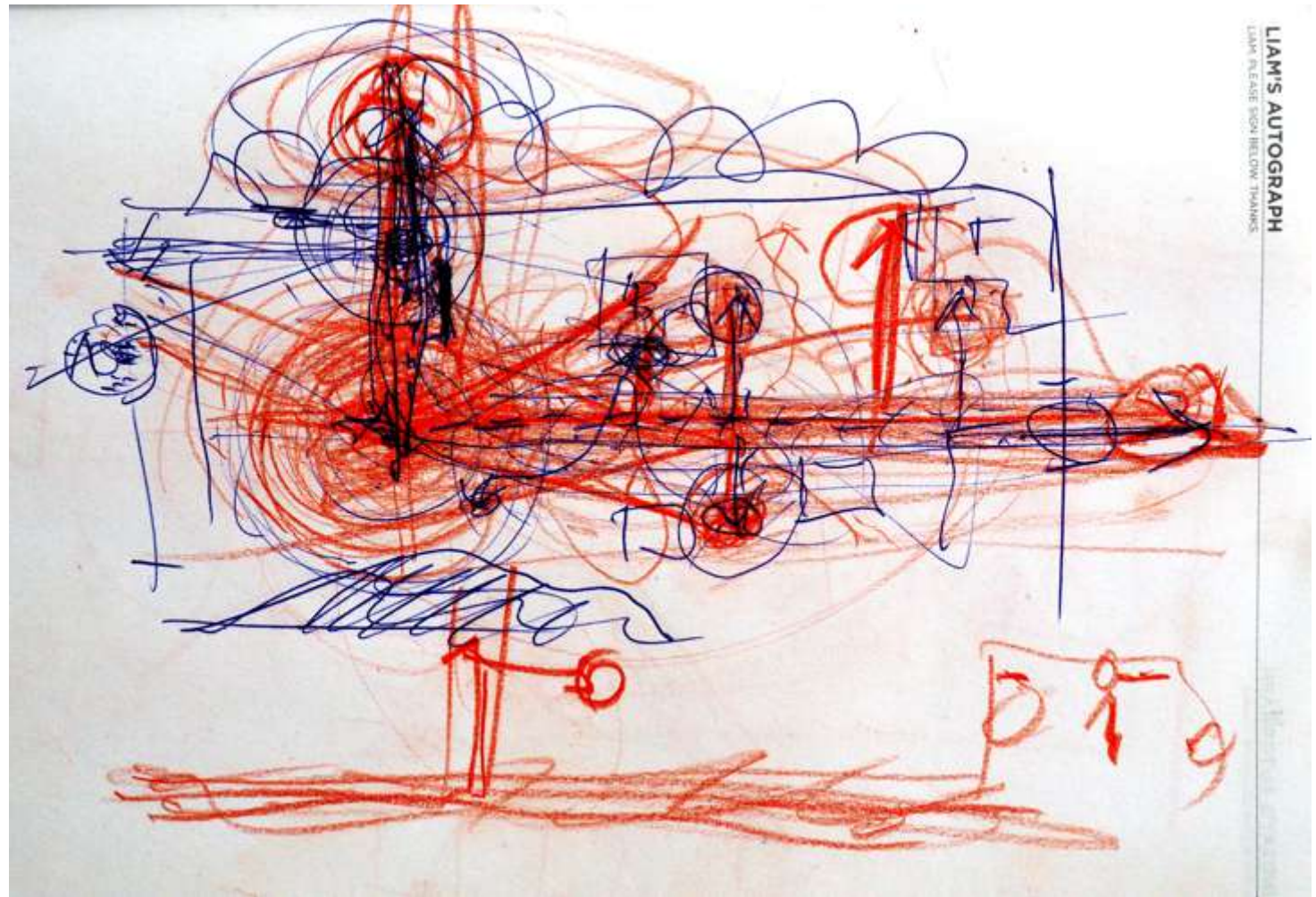
05. Λέξεις

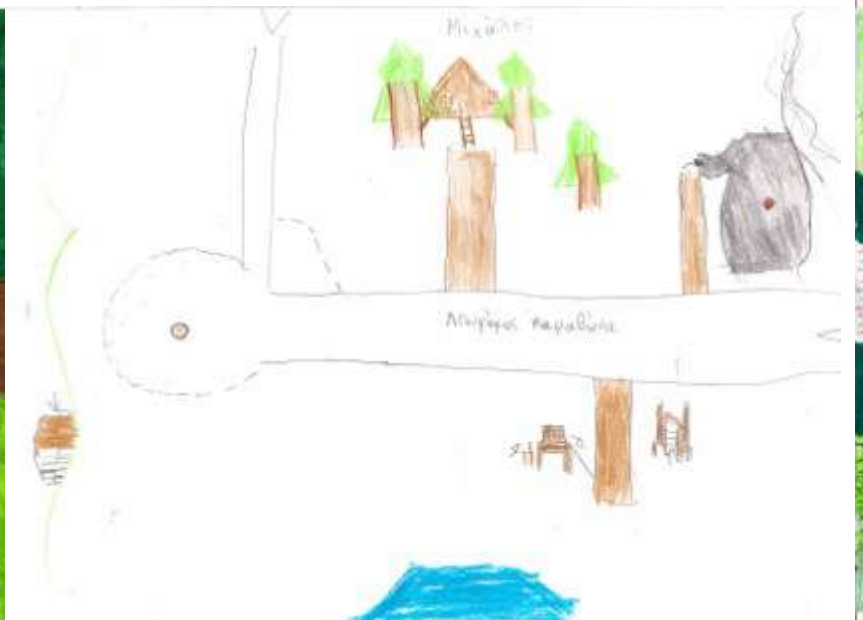
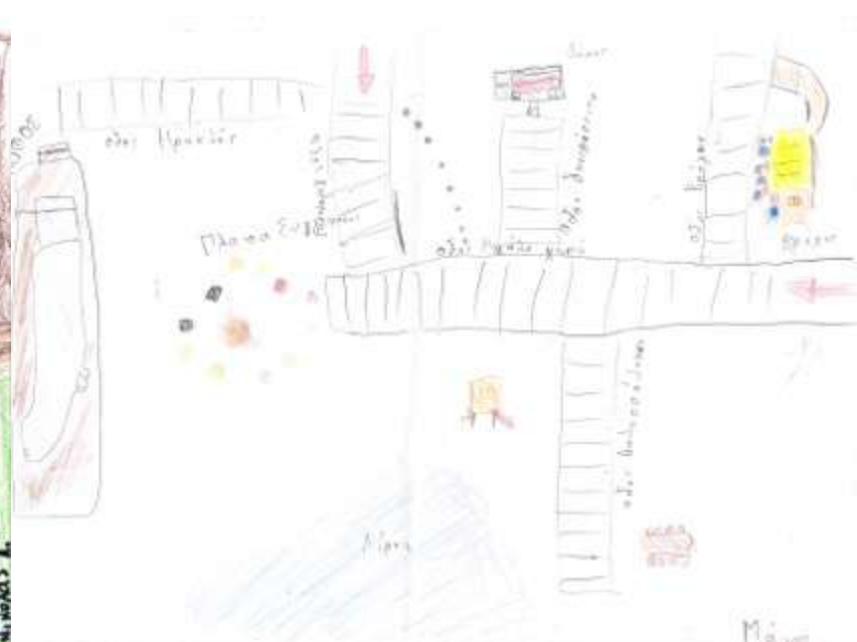
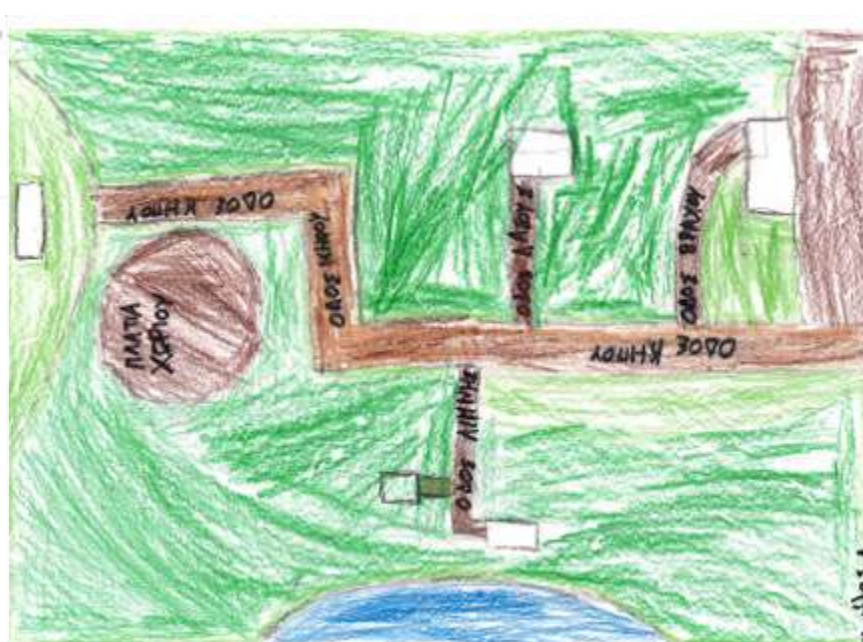
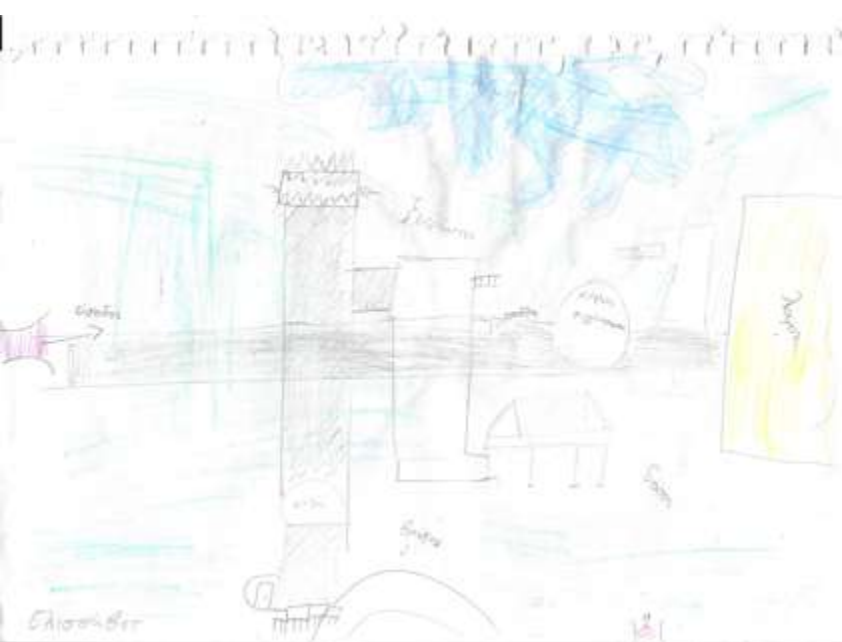
Καταγράφοντας **σημαντικές λέξεις** που ακούγονται στο μάθημα. Μία γλώσσα που εμπλουτίζεται διαρκώς και μας επιτρέπει πια να συνεννοούμαστε, να περιγράφουμε, να ορίζουμε, με ακρίβεια. Και έτσι να συμφωνούμε ή να διαφωνούμε σε αναφορά με κάποια κοινή βάση.

06. τοπογραφικό σχέδιο

Το αποτέλεσμα της συνολικής οργάνωσης του ξέφωτου. Καταλύματα, χώροι κίνησης (δρόμος - μονοπάτια) και χώροι στάσης (κεντρική πλατεία και μικρά επιμέρους πλατώματα).

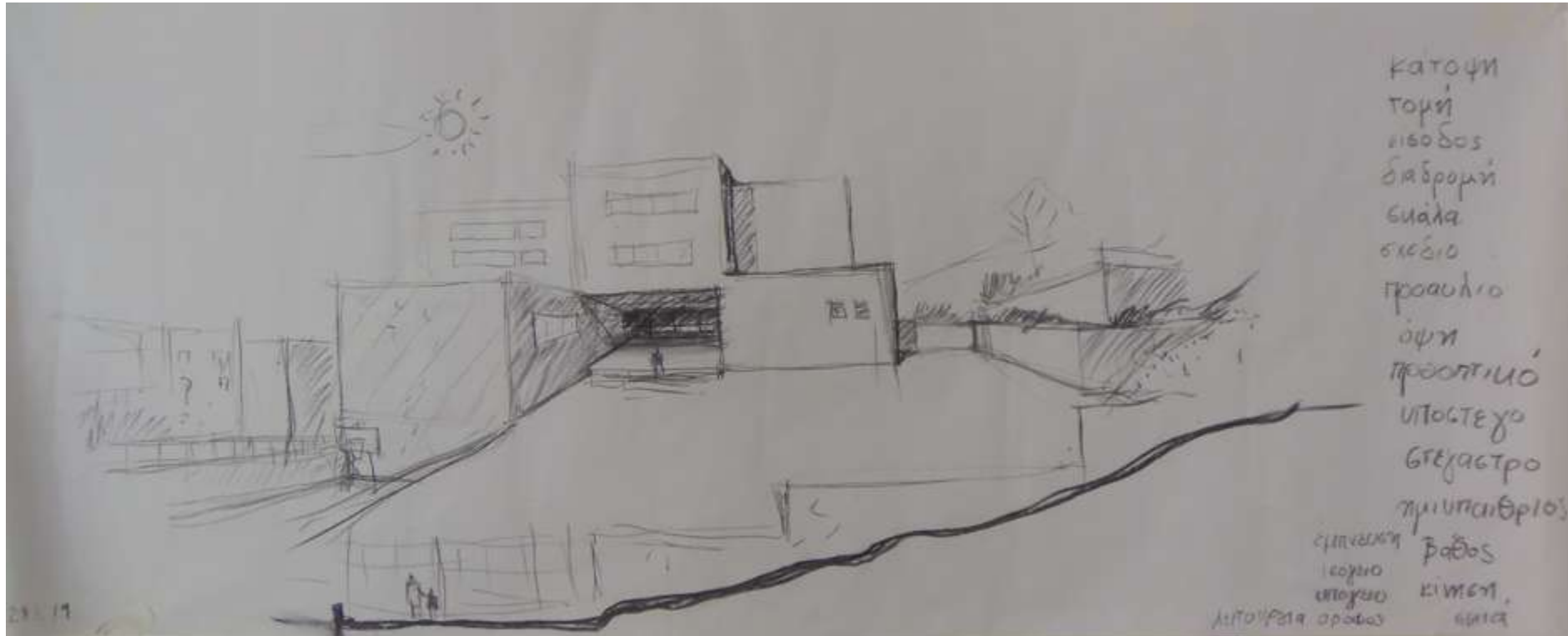

σκίτσο των διδασκόντων με ιεραρχημένες κινήσεις και στάσεις

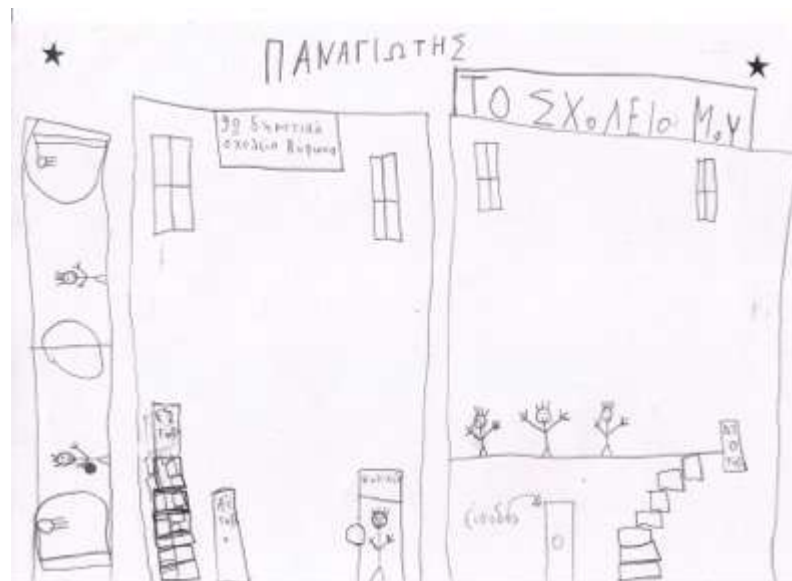
Η ερμηνεία του τοπογραφικού σχεδίου διαμόρφωσης του ξέφωτου από τα παιδιά. Αποτυπώνονται τα καταλύματα, το δίκτυο, η πλατεία.

6^η συνάντηση

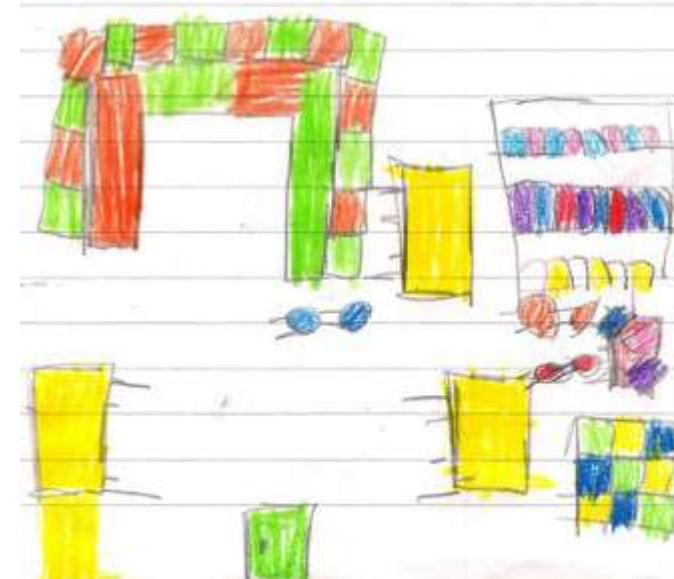
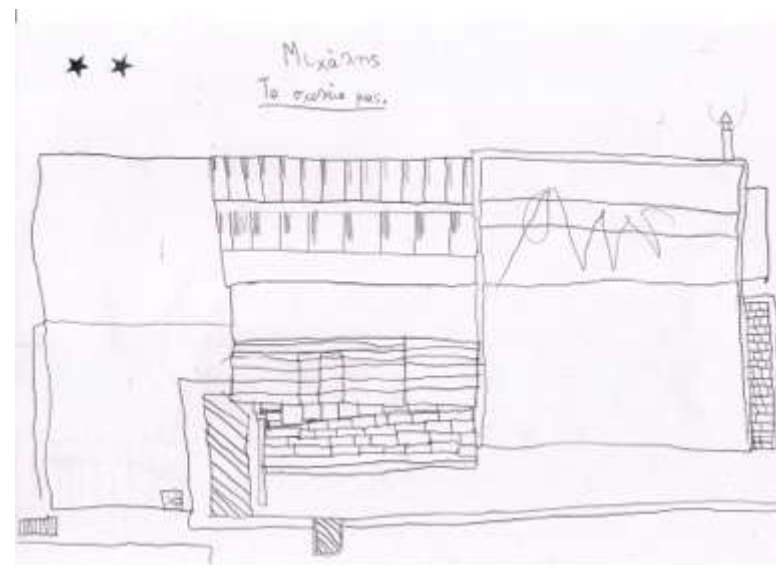
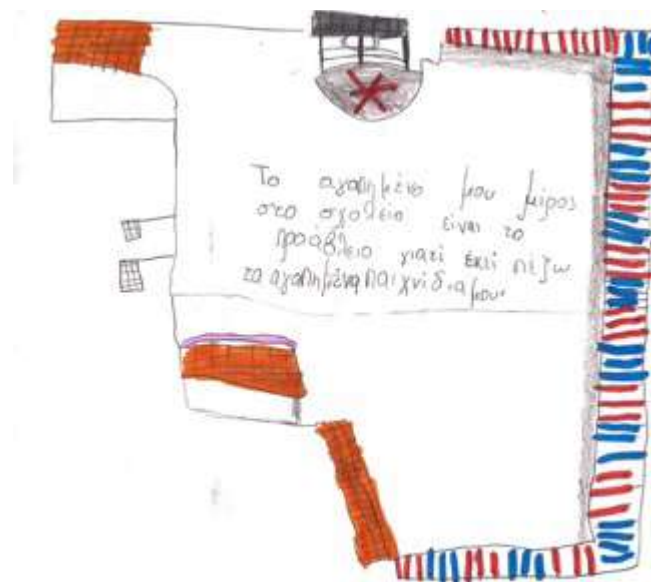
Μεταφορά των εννοιών **κατοίκηση-κατοικώ** από τον φανταστικό, στον πραγματικό σύγχρονο αρχιτεκτονικό χώρο.

Η επιλογή του 9ου δημοτικού σχολείου στον Καρέα ως χώρου αναφοράς του μαθήματος, επειδή τα παιδιά τον βιώνουν καθημερινά και τους είναι οικείος.

Ο αγαπημένος μου χώρος στο σχολείο

Ο αγαπημένος μου χώρος είναι η αποθήκη-βιβλιοθήκη. Μου αρέσει γιατί είναι μια μεγάλη ευφάνταστη αίθουσα για να παίζουμε και γιατί έχει μικρά καναπέδες με άνετα μαξιλάρια για να ξεκουράζεσαι. Επίσης μ'αρέσει γιατί έχει όμορφα χρώματα και γιατί θα μπορούμε να πάρουμε να διαβάσουμε κάποιο βιβλίο. Θα ήθελα να κάνουμε κάποιο μάθημα με τους αρχιτέκτονες στο υπόγειο!

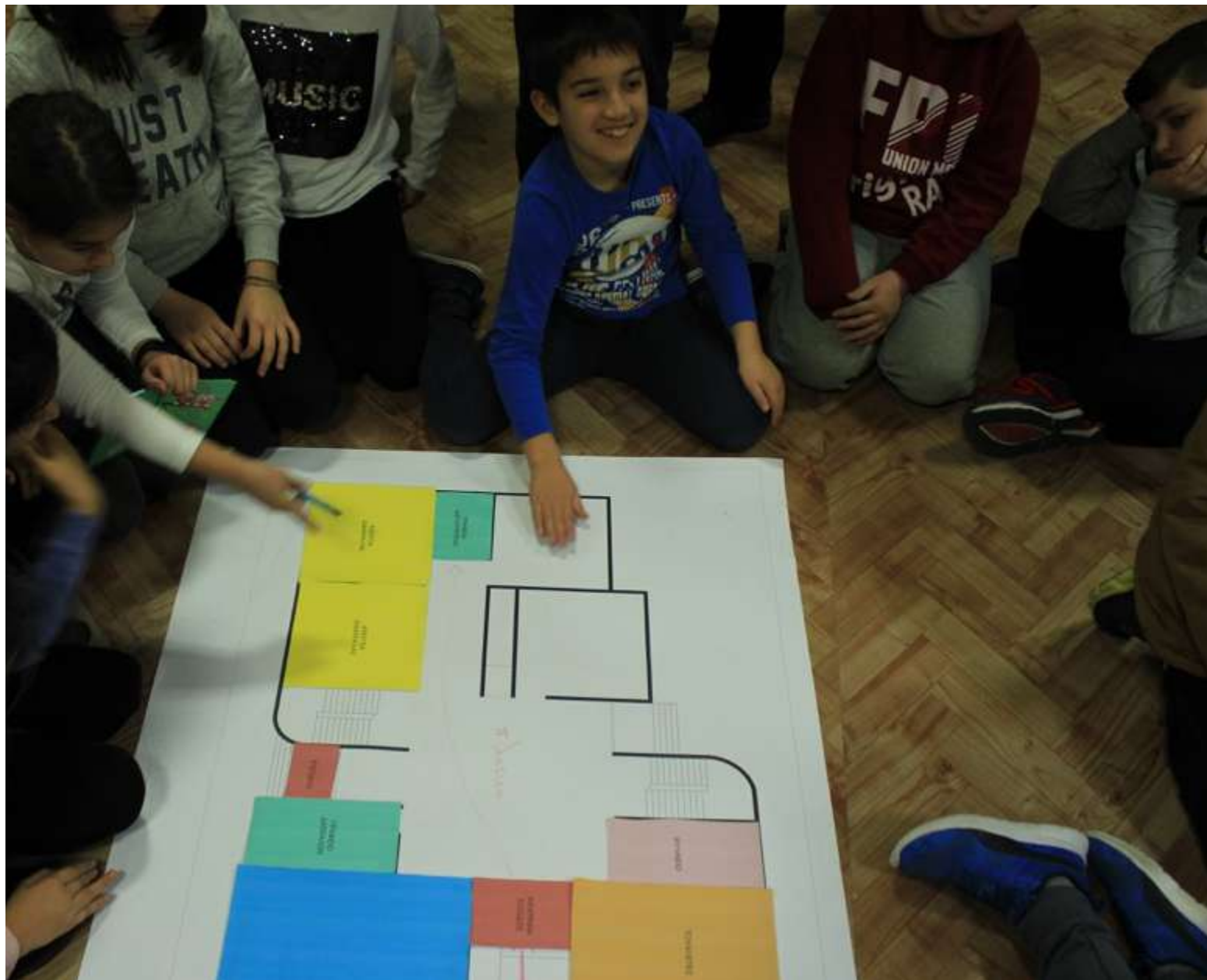

01. σχεδιάζω ή/και περιγράφω χώρους από το σχολείο μου

02. μεταφέρω την πραγματική μου εμπειρία από την κίνηση στο σχολείο, στο σχέδιο της κάτοψης και μαθαίνω να το διαβάζω

Τα παιδιά μεταβαίνουν (με κινήσεις των δακτύλων του χεριού τους ή περπατώντας πάνω στην κάτοψη) από την καγκελόπορτα του σχολείου, στην αυλή και συνεχίζουν προς το χολ εισόδου και τις σχολικές τάξεις, εντοπίζοντας και χρησιμοποιώντας τα κλιμακοστάσια.

Προσανατολισμός στην κάτοψη.
Κινούμαι με την φαντασία μου στον χώρο.

03. συζήτηση και πειράματα

Η ποιοτική επίδραση διαφόρων παραμέτρων (π.χ. ο **ήχος**) στην αντίληψη και βίωση του χώρου.

Εδώ το πείραμα του διαβάσματος ενός κειμένου, με διαφορετική ένταση και σε διαφορετικές χωρικές συνθήκες και αποστάσεις του ακροατή από την πηγή του ήχου, αποκαλύπτει αυτές ακριβώς τις ποιοτικές διαφοροποιήσεις.

Εμπνευση
160820
19 ορατος

Τρεις εμβόλιμες δράσεις.

Δράση α

Επίσκεψη στη Βραυρώνα:
βιωματική εμπειρία από ένα
«αρχαίο σχολείο» (οικοτροφείο),
στο ιερό της Άρτεμης

Ανάγνωση της κάτοψης του ιερού της Βραυρωνίας Αρτέμιδος στη μακέτα του μουσείου πριν την επί τόπου περιήγηση.

Συγκρίνω το ύψος μου με το ύψος του κίονα. Αγγίζω το σώμα του.
Σκέφτομαι τα σύγχρονα κτίρια. Συγκρίνω και πάλι.

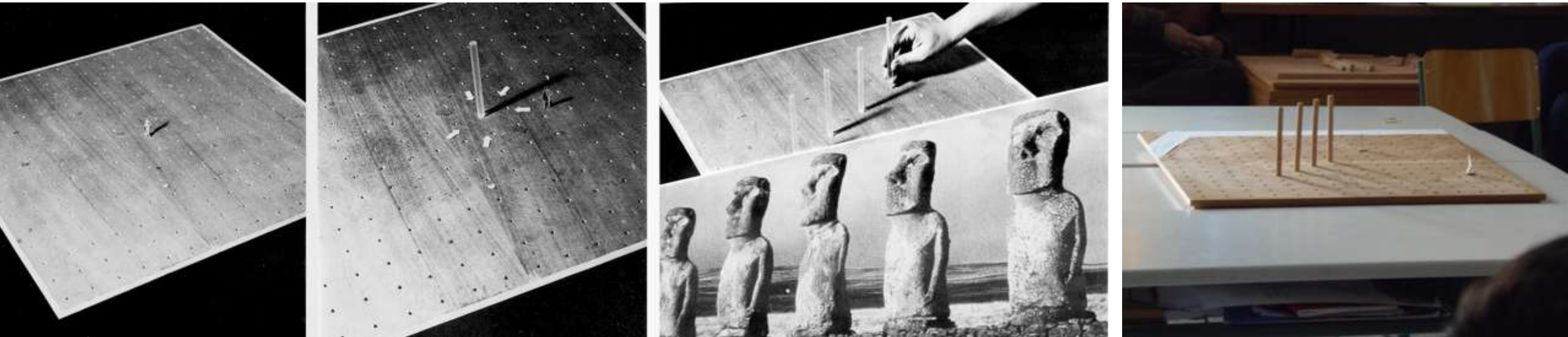

Κινησθητική εμπειρία του χώρου μέσω μουσικού, χορικού και χωρικού δράμενου. Ο **ρυθμός** ως έννοια και αίσθηση.

Ο **ρυθμός** ως έννοια και αίσθηση. Η ταυτόχρονη παρουσία του στη σειρά των υποστυλωμάτων, στον βηματισμό των παιδιών (5 βήματα ανά υποστύλωμα), στο μουσικό κομμάτι.

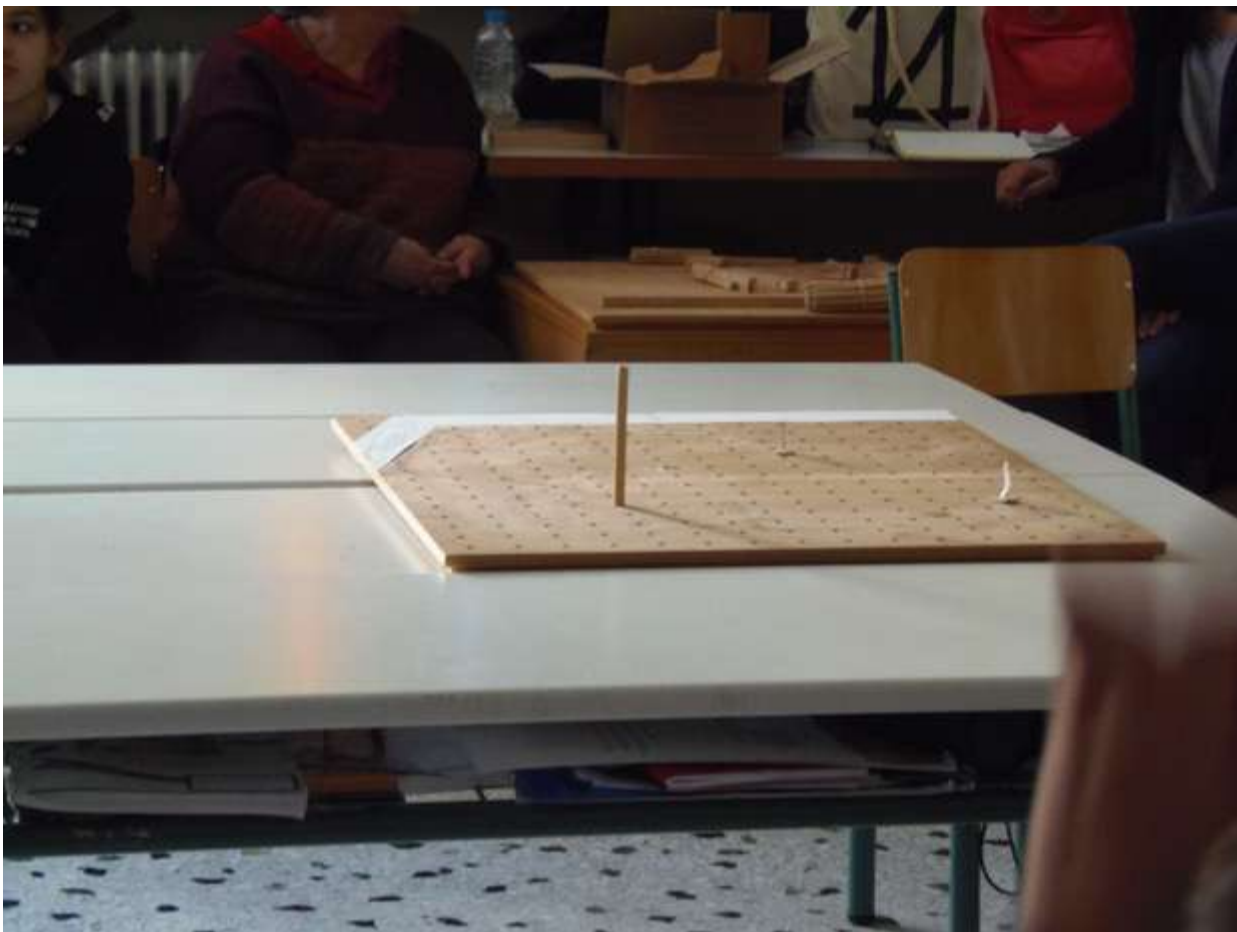
Δράση β

Ένα παραμύθι για τη γέννηση της αρχιτεκτονικής

Ο πρωτογενής χώρος και ο άνθρωπος. Γνωρίζω τα στοιχεία που συγκροτούν τις αρχέτυπες χωρικές δομές.
Ένα (κατάλληλο γι' αυτόν τον σκοπό) μεταλλασσόμενο διδακτικό μοντέλο (lego).

Το διδακτικό εργαλείο: ένα μεταλλασσόμενο μοντέλο.

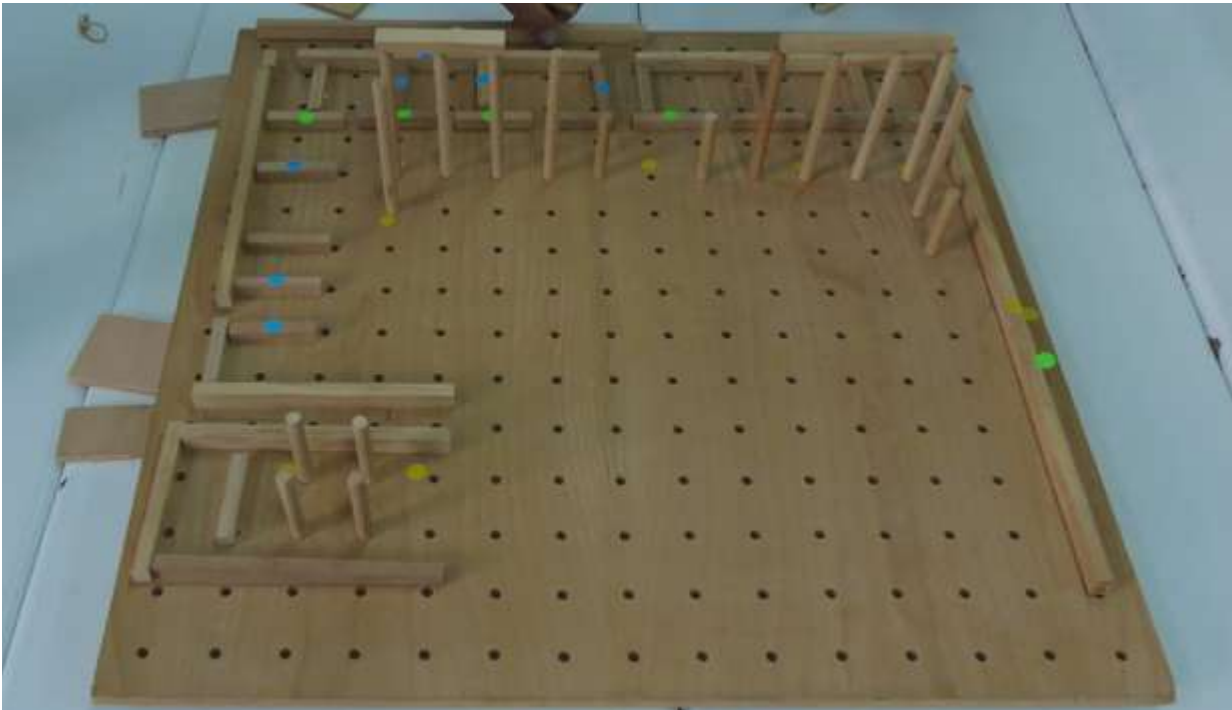

Ένα παράδειγμα: ο άνθρωπος μόνος μέσα στον «ελεύθερο» χώρο της φύσης

-'μοναξιά, χαμένος, ανασφάλεια, φόβος'

Ο άνθρωπος ορθώνει τον κατακόρυφο λίθινο στύλο (το μενίρ). Αυτό τον βοηθά να μη χάνεται, να προσανατολίζεται μέσα στον φυσικό χώρο μέσω ενός ευκρινούς σημείου αναφοράς.

Ακολουθεί σειρά άλλων σχετικών παραδειγμάτων για τον άξονα, τη στοά, το αίθριο κλπ.

Ξαναχτίζοντας στη σχολική τάξη το αρχαίο ερείπιο, με τα στοιχεία του μοντέλου και τη βοήθεια της κάτοψής του και της μνήμης.

Τα πραγματικά στοιχεία του χώρου (στήλος, δοκός, τοίχος, δάπεδο, στέγη). Η δομική σχέση τους και η κατανόηση και αναπαράστασή τους ως δημιουργικό παιχνίδι με το μοντέλο.

Παίζοντας με ένα διαφορετικό lego. Μεγάλη προσοχή, λεπτοί χειρισμοί, απαλές κινήσεις. Το βλέμμα καρφωμένο στο έργο.

Δράση γ

Γνωρίζουμε την πόλη (τον νέο οικισμό του Καρέα και την περιοχή των προσφυγικών)

Περπατούμε παρατηρώντας:
Τους δρόμους. Τις πλατείες. Τις περιοχές κατοίκησης. Τις κοινόχρηστες περιοχές εμπορίου και ψυχαγωγίας. Τις πολυκατοικίες, το ύψος, τον αριθμό ορόφων, τις εισόδους τους. Τον τρόπο ανόδου στους ορόφους και τις προσπελάσεις των διαμερισμάτων (τους ανελκυστήρες και τα κλιμακοστάσια). Την ηλικία τους. Τα υλικά κατασκευής τους (μπετόν, σοβάς, ξύλο, γυαλί). Τα χρώματα. Τις παρεμβάσεις των χρηστών μετά την κατασκευή τους (με στέγαστρα, πέργκολες, φυτά, χρώματα).

‘Αυτή εδώ έχει πολλά δένδρα’, ‘έχει πολλά χρώματα’, ‘δεν είναι τόσο επίπεδη, έχει ιδιομορφίες’, ‘έχει πιό πολλά μπαλκόνια και νομίζεις ότι ζουν πιό πολλοί άνθρωποι’.

Υπαίθριος, ημι-υπαίθριος, κλειστός
χώρος.

Οικειοποίηση του υπαίθριου μπαλκονιού
με παρεμβάσεις των χρηστών, μετά την
κατασκευή της πολυκατοικίας (εικόνα
που άρεσε πολύ στα παιδιά).

Χρώματα και υλικά

Παρατηρώντας την παλαιότητα, τους ορόφους, τις εισόδους, τις χρήσεις.

7η, 8η, 9η, 10η συνάντηση

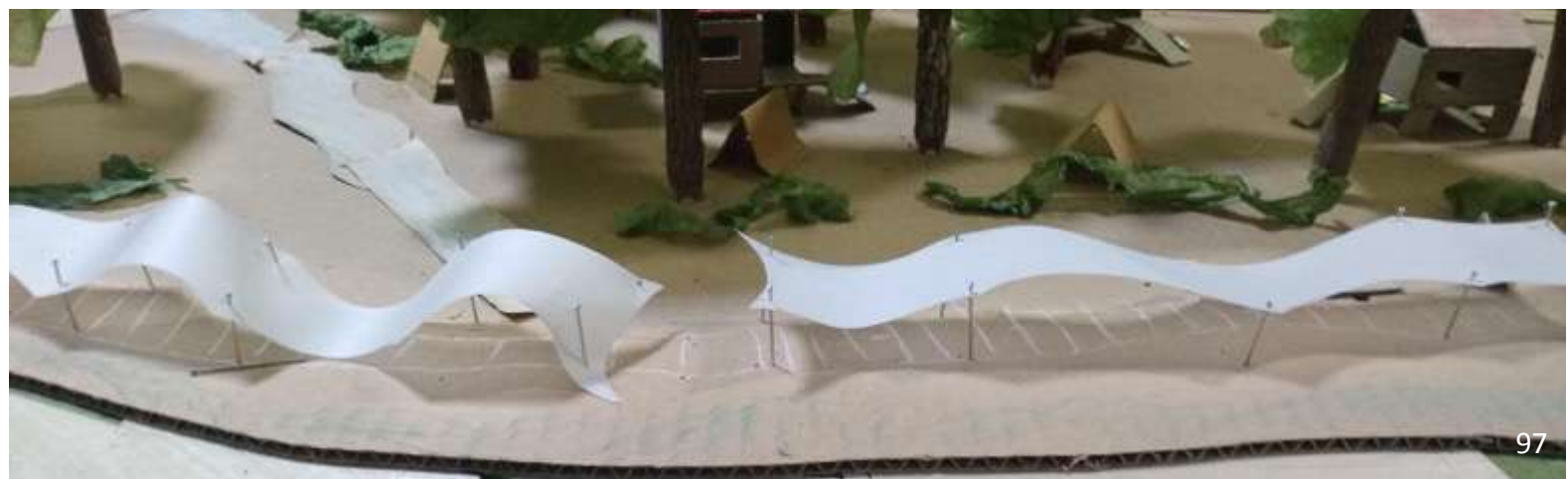
Ας φτιάξουμε στο φανταστικό ξέφωτο μια κατασκήνωση

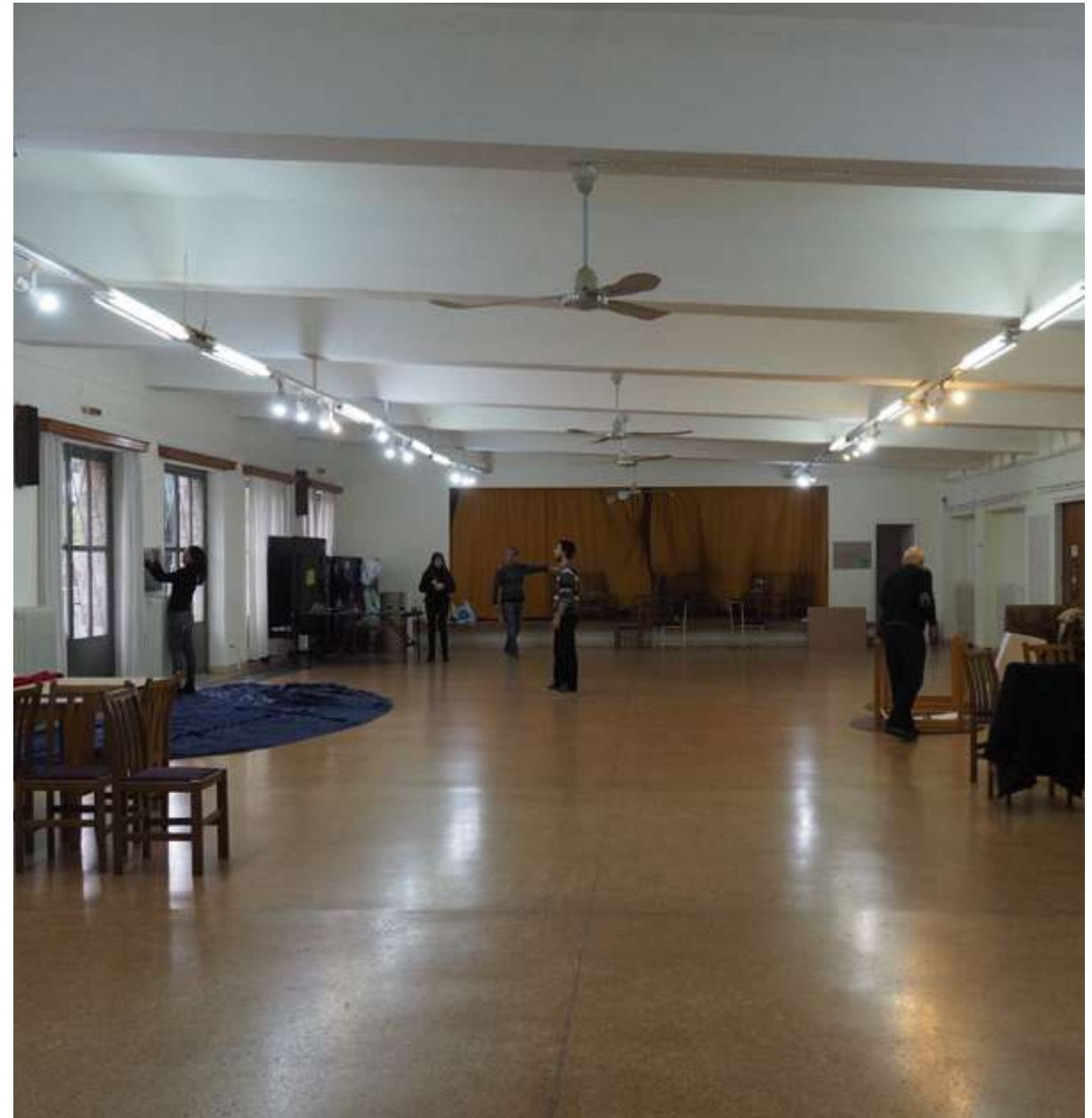
Τα ήδη υπάρχοντα 5 σπίτια-τύποι αποτελούν το καθένα παράδειγμα για να φτιαχτούν 5 αντίστοιχες γειτονιές, που τις ενώνει το ήδη υπάρχον κυκλοφοριακό δίκτυο. Τέλος συμπληρώνονται οι απαραίτητοι κοινόχρηστοι χώροι.

Το πρόγραμμα φτάνει στην κορύφωσή του. Ο αδιαμόρφωτος φυσικός χώρος γίνεται κατοικήσιμος και συν-κατοικήσιμος. Μυαλό, μάτια, χέρια, σώμα συμμετέχουν στο χορταστικό δημιουργικό **παιχνίδι αρχιτεκτονικής** που λαμβάνει χώρα.

Το φανταστικό ξέφωτο μετά τη διαμόρφωσή του. Ας ξαναθυμηθούμε την πραγματική αίθουσα στην αρχή!.

Η γιορτή.

Μια αναπάντεχη εξέλιξη των πραγμάτων:

Συγκεκριμένα, η κοινότητα του Καρέα αποφάσισε να εντάξει τη δημόσια παρουσίαση του αποτελέσματος της εφαρμογής του παιδαγωγικού προγράμματος ως κεντρικό θέμα στην τακτική ετήσια γιορτή ανάδειξης των δημόσιων δράσεων της κατά τη χρονιά που πέρασε.

Για το λόγο αυτό οργανώθηκε μια υπαίθρια έκθεση στον κήπο του Αστικού Κέντρου Καρέα, με την ανάλογη λειτουργική συγκρότηση συμπληρωμένη από τον αναγκαίο εξοπλισμό της. Στην προετοιμασία αυτής της έκθεσης, όπως ήταν φυσικό, η αρχιτεκτονική παιδαγωγική ομάδα συμμετείχε με όλο της το δυναμικό, σε συνεργασία με φορείς της κοινότητας.

Τον εξοπλισμό της έκθεσης θα αποτελούσαν κυρίως οχτώ απλά ξύλινα στέγαστρα και μια στοιχειώδης διαμόρφωση- εξομάλυνσης του δαπέδου με ξύλινες παλέτες. Τα στέγαστρα ανέλαβαν να μοντάρουν οι πρόσκοποι του Καρέα αξιοποιώντας το γνωστό σύστημα τους με χρήση τυποποιημένων κονταριών συνδεδεμένων με θηλιές από σκοινί. Επρόκειτο στην ουσία για ένα εύχρηστο συναρμολογούμενο και αποσυναρμολογούμενο lego. Ένα μάλιστα από αυτά τα στέγαστρα κατασκευάστηκε εξ αρχής και λειτούργησε στη συνέχεια ως υπόδειγμα.

Από την πλευρά της παιδαγωγικής ομάδας , συμβάλλαμε κυρίως στην επίλυση προβλημάτων χωροθέτησης και κυκλοφορίας των εκθεσιακών χώρων, έχοντας όμως στο νου και μια πρόσθετη ιδέα που επιπλέον αφορούσε στην κατασκευή και όχι μόνο: Δηλαδή, σε αυτή τη συμβολή μας να συμμετάσχει (στο μέτρο του δυνατού) και η ομάδα των μικρών παιδιών με επέκταση του παιδαγωγικού προγράμματος κατά τρεις επιπλέον συναντήσεις, την 11^η, 12^η και 13^η.

α) Συγκεκριμένα, κατά την **11^η συνάντηση** (που θα γινόταν στο πεδίο, επί τόπου του έργου) τα παιδιά θα απασχολούσε το πρόβλημα της επιλογής κατάλληλων χώρων- περιοχών για την τοποθέτηση των επτά (7) στεγάστρων. Με τέτοιο τρόπο όμως ώστε να ορίζουν μια πορεία -έναν περίπατο- παρακάμπτοντας ή αξιοποιώντας υφιστάμενα στοιχεία του χώρου. (πχ. δέντρα, θάμνους, σκαλιά κτλ.)
Εννοείται ότι μέσα στον περίπατο θα περιλαμβανόταν και το στέγαστρο που θα προοριζόταν για την έκθεση της δουλειάς των παιδιών!

β) Κατά την **12^η συνάντηση** (που θα γινόταν στην τάξη του σχολείου) το παιδαγωγικό αντικείμενο θα ήταν η **στοιχειώδης κατανόηση από την ομάδα των παιδιών της κατασκευαστικής δομής του ξύλινου στεγάστρου, με όρους συμβατούς προς την αντιληπτική τους ικανότητα και την ήδη κεκτημένη εμπειρία τους.**

Ο εντοπισμός του προβλήματος της στατικότητας αφορούσε ειδικά στο ζήτημα της λειτουργίας του τριγώνου ως βασικού στοιχείου ακαμψίας του ξύλινου συστήματος κατασκευής του στεγάστρου των προσκόπων.

Η παιδαγωγική διαδικασία θα περιελάμβανε πειραματισμούς των παιδιών σε μακέτα 1:20. Έτσι ώστε η ίδια η ανέγερση των στεγάστρων κατά τη 13^η συνάντηση (στην οποία θα συμμετείχαν το κατά δύναμη και οι μικροί αρχιτέκτονες) να αποτελεί συνειδητή φυσική συνέχεια της παιδαγωγικής διαδικασίας.

γ) Κατά τη **13^η συνάντηση** θα γινόταν η συναρμολόγηση και όρθωση των στεγάστρων στην προβλεπόμενη θέση τους στο φυσικό τους περιβάλλον.

Και σε αυτή την περίπτωση, η νοητική και κυρίως χειρωνακτική συμμετοχή των παιδιών («φέρτε μας ένα ξύλινο κοντάρι ενός μέτρου», «βάλτε το σε οριζόντια θέση», «κράτα- τράβα το σκοινί», «λύσε- δέσε τη θηλιά» κτλ.) θα ήταν απαραίτητη, αλλά και πολύ διασκεδαστική εμπειρία, για όλους μας και τον καθένα χωριστά.

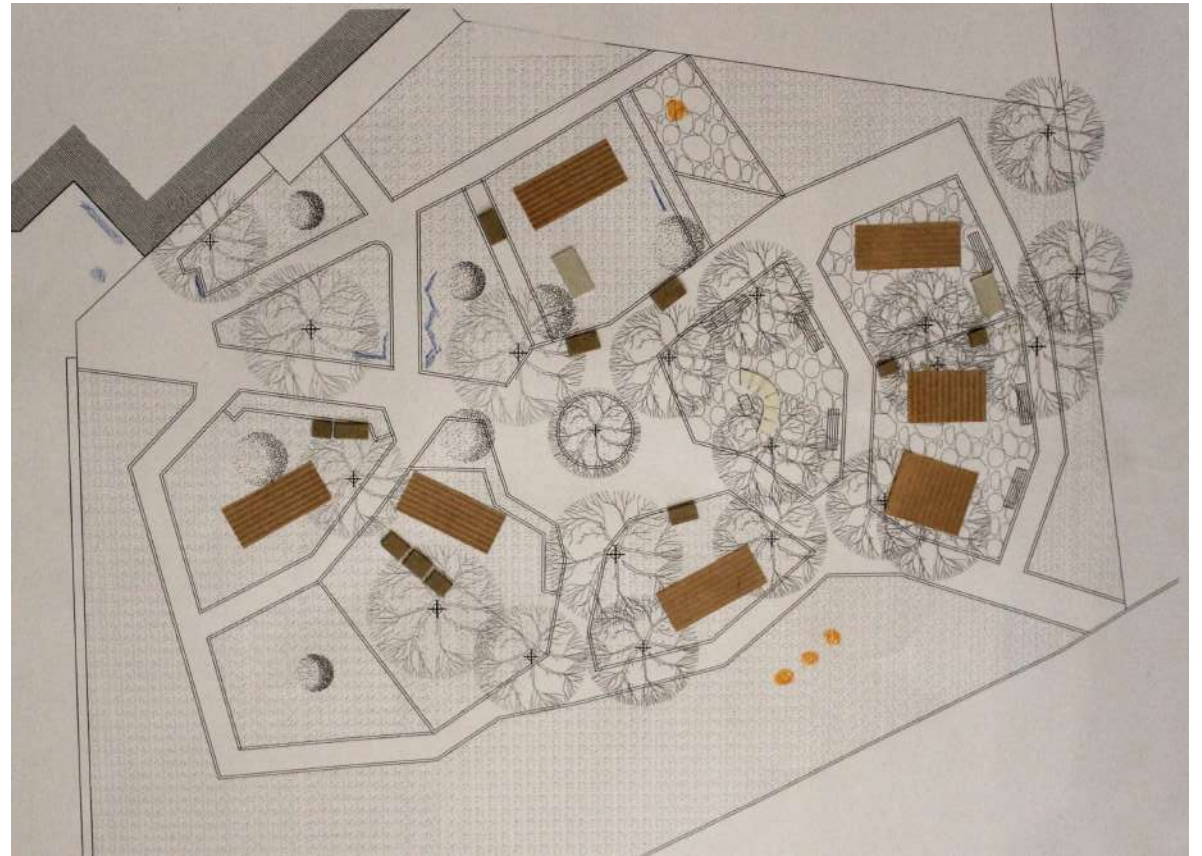
δ) **Η κορύφωση του δρώμενου ήταν η ίδια η ημέρα της γιορτής.** Τα παιδιά (και πάλι ως πρωταγωνιστές) θα παρουσίαζαν τη δουλειά τους στους γονείς τους και τους άλλους δημότες του Καρέα – **προσέξτε**- μέσα σε χώρους της έκθεσης, **στην σύνθεση και κατασκευή των οποίων είχαν συμμετάσχει προσωπικά.**

Θα ήταν η ολοκλήρωση της σύνθεσης, από την ιδέα στο σχεδιασμό, μέχρι την υλοποίηση αλλά και –προσέξτε διπλά- την βίωση- κατοίκηση της, από τους δημιουργούς της, ταυτοχρόνως και χρήστες της. Και μάλιστα, συν-βίωση και συν-κατοίκηση με τους άλλους πολίτες!

Ιδού το **όλον** της αρχιτεκτονικής σε μια πρωτογενή, συντομογραφική, ζωντανή του έκφανση.

Η παρουσίαση των εικόνων από τις τελευταίες αυτές συναντήσεις που ακολουθούν παρακάτω, πιστοποιούν, νομίζουμε, του λόγου το αληθές.....

11^η συνάντηση

Το τοπογραφικό

Έγινε στο πεδίο, επί τόπου του έργου. Τα παιδιά απασχόλησε το πρόβλημα της επιλογής κατάλληλων υπαίθριων χώρων- περιοχών για την τοποθέτηση των επτά (7) στεγάστρων.

Με τέτοιο τρόπο όμως ώστε να ορίζουν μια πορεία -έναν περίπατο- παρακάμπτοντας ή αξιοποιώντας υφιστάμενα στοιχεία του χώρου. (πχ. δέντρα, θάμνους, σκαλιά κτλ.)

Εννοείται ότι μέσα στον περίπατο περιλήφθηκε και το στέγαστρο που προορίστηκε για την έκθεση της δουλειάς των παιδιών!

Παρατήρηση και αξιολόγηση του χώρου. Επιλογή των περιοχών για την τοποθέτηση των καταλυμάτων ώστε να συνθέτουν μία επιθυμητή διαδρομή.

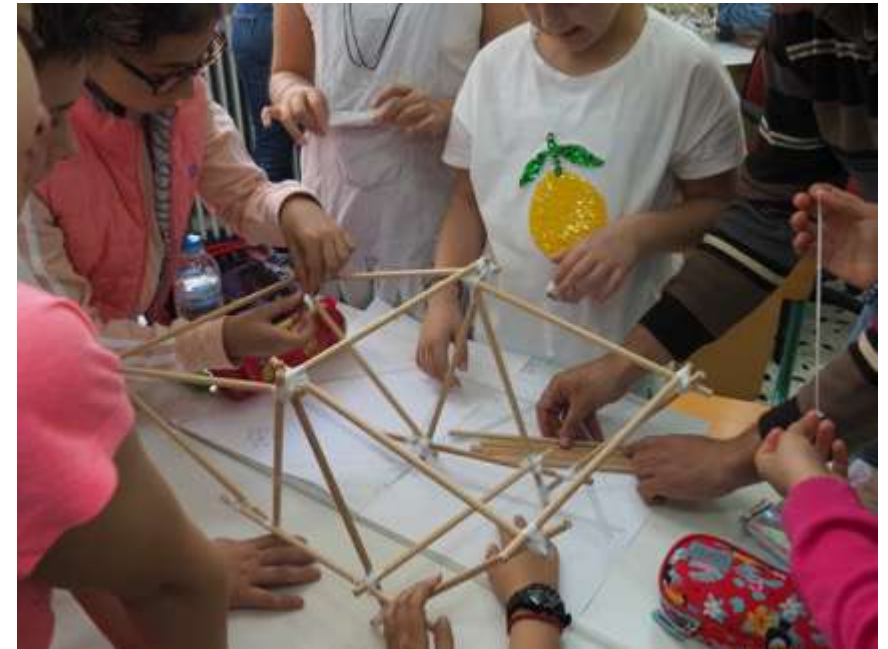

Χωροθέτηση. Σε ποια παρτέρια θα βάλουμε τα στέγαστρα ώστε να λειτουργήσουν σαν «χωριό» (σύνδεση με τα προηγούμενα). Σχεδιασμός πάνω στην κάτοψη του τοπογραφικού.

12^η συνάντηση

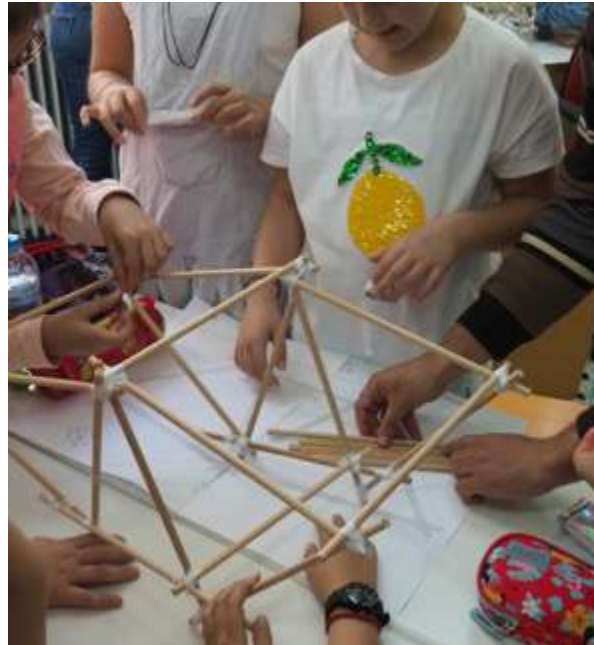
Η «μυστική» γεωμετρία του τριγώνου

Έγινε στην τάξη του σχολείου. Το παιδαγωγικό αντικείμενο ήταν η στοιχειώδης κατανόηση από την ομάδα των παιδιών της κατασκευαστικής δομής του ξύλινου στεγάστρου (του πρώτου ήδη κατασκευασμένου και τοποθετημένου στο φυσικό του χώρο από τους προσκόπους ως υποδείγματος), με όρους συμβατούς προς την αντιληπτική τους ικανότητα και την ήδη κεκτημένη εμπειρία τους. Ο εντοπισμός του προβλήματος της στατικότητας αφορούσε ειδικά στο ζήτημα της λειτουργίας ενός αρχικού τριγώνου ως βασικού στοιχείου ακαμψίας του ξύλινου συστήματος του φέροντος οργανισμού. Η παιδαγωγική διαδικασία περιελάμβανε πειραματισμούς των παιδιών σε μακέτα 1:20. Έτσι ώστε η ίδια η ανέγερση των στεγάστρων κατά τη 13^η συνάντηση (στην οποία θα συμμετείχαν το κατά δύναμη και οι μικροί αρχιτέκτονες) να αποτελεί συνειδητή φυσική συνέχεια της παιδαγωγικής διαδικασίας.

Τα «μαγικά» τρίγωνα – στοιχειώδεις κόμβοι ακαμψίας που θα χρησιμοποιηθούν για τον φέροντα οργανισμό του στεγάστρου.

Το στέγαστρο δημιουργείται από τρίγωνα. Και πάλι η χρήση του σχεδίου και της μακέτας. Κράτα εσύ-κολλάω εγώ.

13^η συνάντηση

Έγινε η συναρμολόγηση και όρθωση των στεγάστρων στην προβλεπόμενη θέση τους στο φυσικό τους περιβάλλον.

Και σε αυτή την περίπτωση, η νοητική και κυρίως χειρωνακτική συμμετοχή των παιδιών («φέρτε μας ένα ξύλινο κοντάρι ενός μέτρου», «βάλτε το σε οριζόντια θέση», «κράτα- τράβα το σκοινί», «λύσε- δέσε τη θηλιά» κτλ.) ήταν απαραίτητη, αλλά και πολύ διδακτική εμπειρία, για όλους μας και τον καθένα χωριστά.

Τα παιδιά συμμετέχουν σε όλη τη διαδικασία. Από το οργανωτικό σχήμα της έκθεσης και την πορεία που συνδέει τα στέγαστρα, μέχρι τον σχεδιασμό και την μακέτα ενός στεγάστρου. Τέλος, μέχρι και στην κατασκευή των κόμβων. Μαθαίνουν τους τρόπους σύνδεσης, χρησιμοποιώντας σκοινιά. Μαθαίνουν ακόμη και την ονομασία κάθε ειδικής θηλιάς! Εδώ, δάσκαλοι και δασκάλες είναι πια οι πρόσκοποι και οι προσκοπίνες. Γι' αυτό και τους ευχαριστούμε πολύ.

Οι θηλιές. Επιδέξια χέρια παιδικά και χέρια εφηβικά, συνεργάζονται: κράτα εσύ, τεντώνω εγώ, λύσε-δέσε.

Η όρθωση των στοιχείων του φέροντα οργανισμού.

18 Μαΐου 2019

Η κορύφωση του δρώμενου:

Ήταν το άνοιγμα της λειτουργίας της έκθεσης για το κοινό στον υπαίθριο χώρο του Αστικού Κέντρου Καρέα και η παρουσίαση της δουλειάς των παιδιών από τα ίδια, με συμπληρωματικές παρεμβάσεις της παιδαγωγικής ομάδας.

Οι τρόποι παρουσίασης της δουλειάς από τα παιδιά:

- α) Κείμενα παιδιών
- β) Χαϊκού παιδιών
- γ) Δύο Χαϊκού δασκάλων
- δ) Τελικό δρώμενο (23 μικροί αρχιτέκτονες)

Από την ιδέα στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και την κατοίκηση

Το στέγαστρο- υπόδειγμα των προσκόπων

Παρατηρήσεις, συζητήσεις, εξηγήσεις, οι μεγάλοι ακούνε, τα παιδιά πρωταγωνιστούν.

Η χαρά και η περηφάνια των μικρών δημιουργών για το έργο τους.

Αρχιτέκτονες- δάσκαλοι Κ. Δεκαβάλλας ,Τ. Παπαϊωάννου, επισκέπτες της έκθεσης.

Παρουσίαση της δουλειάς των παιδιών.

Μικροί αρχιτέκτονες .

α) Κείμενα των παιδιών

Στο μάθημα της αρχιτεκτονικής έμαθα πολλά πράγματα και πήρα γνώση από αυτό. Το αγαπημένο μου μάθημα ήταν αυτό που κατασκευάζαμε τα καταλύματα γιατί μου έδωσε να καταλάβω ότι όταν χτίζουν ένα σπίτι χρειάζεται χρόνος, υπομονή και πάνω από όλα συλλογισμός. Το πρόγραμμα αυτό μου άρεσε πολύ και είμαι σίγουρα περήφανη που φτάσαμε στο τέλος.

Αναστασία

Η αρχιτεκτονική

Στο μάθημα της αρχιτεκτονικής έμαθα πολλά υφάδια πράγματα όπως: ο κάθε άνθρωπος κτίζει ένα αρχιτεκτόνημα μέσα του και οι ιδέες δεν έμεινε στα χέρια και είναι άνθρωποι που να χτίζουν ένα σπίτι αλλά το να τον από εκεί που. Τα αγαπημένα μου μαθήματα ήταν τα καταλύματα γιατί, ο ένας πήγανε στο ναυόθυρο των αδελφών. Επειδή μου άρεσε και το μάθημα να φτιάξαμε την κατασκευή γιατί, συνεργαστήκαμε όλοι μαζί για να την χτίσουμε!

Μακάρι να ξανακάναμε αυτό το πρόγραμμα!

Ανδριάνα

Χρήσιος
Αργυρόπουλος
Δ1
8/5/2019

Οι εντυπώσεις μου από το
πρόγραμμα

Τον Νοέμβριο ξεκινήσαμε ένα πρόγραμ-
μα με αρχιτέκτονες, τον...

Εμένα πιο πολύ μου άρεσε που ήμα-
με φιλικά ζώον με τα σκυλάκια μας, που
φτιάσαμε τα καταλύματα, τη μακέτα της
κατοικίας μας που παίζαμε με το βολιτσάκι
τον Μπίρη.

Το μόνο πράγμα που δεν μου άρεσε
ήταν που η ομάδα του ξέρουμε δεν μας
άρεσαν να μπορούμε εμένα, τον Νίκο και
τον Αλέξη.

Νιώθω περήφανο που συμμετείχα στο
πρόγραμμα γιατί έμαθα που θα τοποθετείται τι
τι υλικό θα χρησιμοποιήσω, ποσο μέγεθος ή μήκος
θα το κάνω, τι να θα δω από πάνω (κα-
τοική).

Στη συνέχεια αν δεν θα το ξεκινά-
νουμε σίγουρα ήταν το αγαπημένο μου
μήθημα αλλά δεν περάσει.

* και

Μιχάλης

Οι εντυπώσεις μου από το πρόγραμμα

Φέτος μαζί με το δάσκαλό μου κάναμε
ένα πρόγραμμα αρχιτεκτονικής σχετικά
με το χώρο.

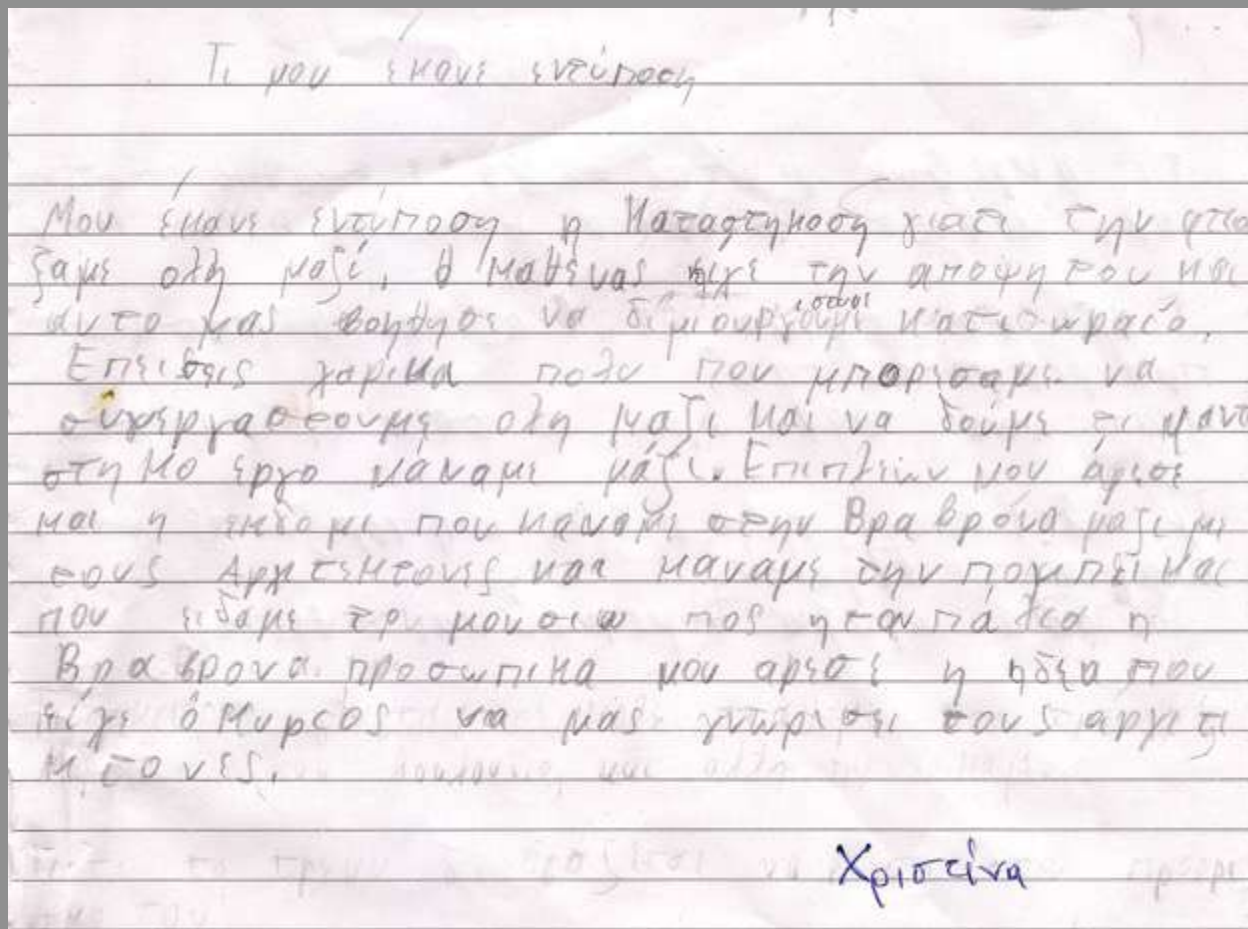
Οι εντυπώσεις μου από αυτό
το πρόγραμμα είναι πολύ καλές γιατί
είναι διαφορετικό από τα μαθήματα
του σχολείου.

Εμένα μου άρεσε όταν είχαμε
φτιάξει κατασκευές με ξυλάκια. Ο καθένας
έφτιαξε από κάτι ωραίο. Επίσης μου
άρεσαν τα μαθήματα με την κατασκευή τους.
Εγώ τη σχετίζανταν με τη συνεργασία
και την ομαδικότητα.

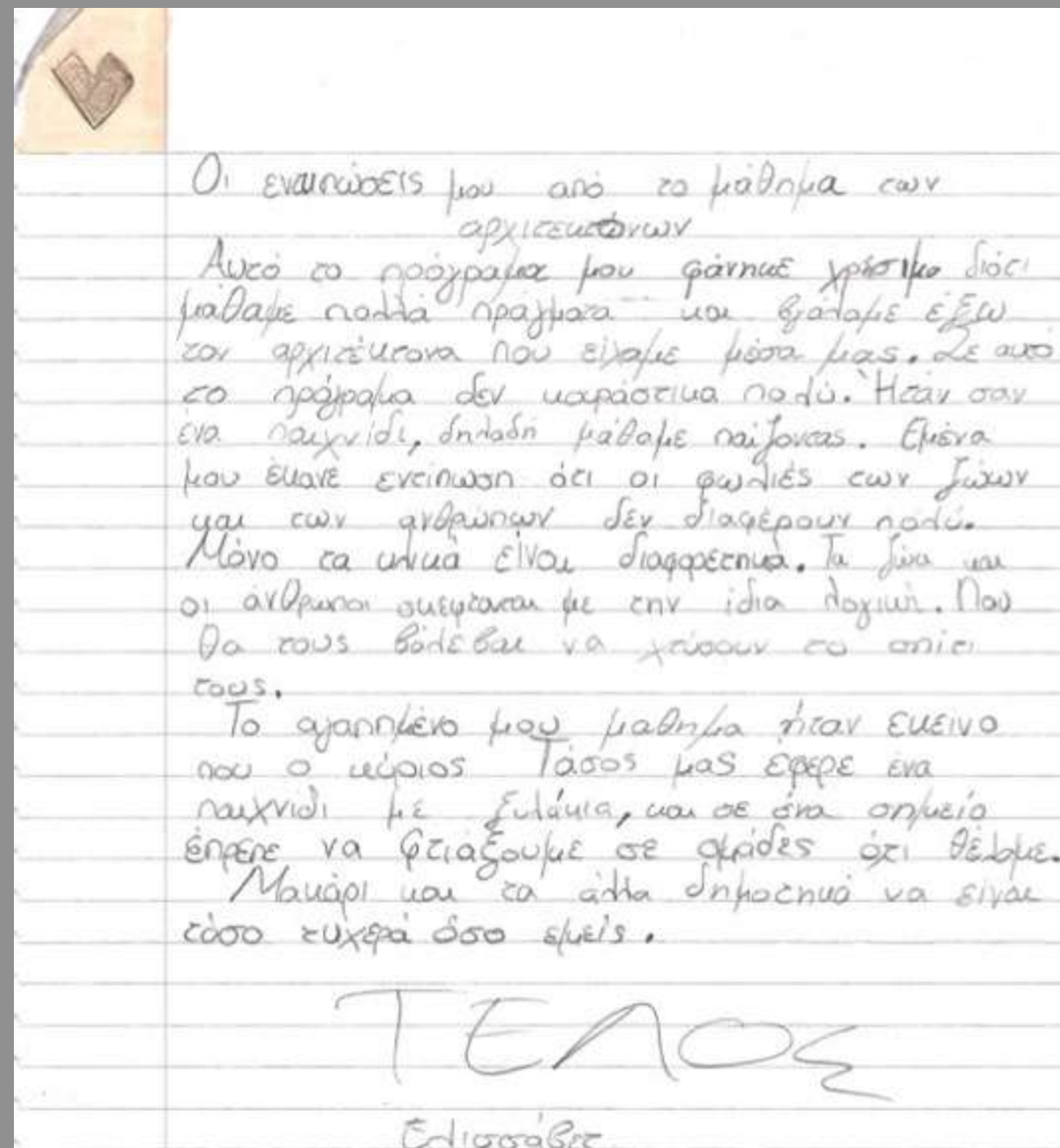
Η εκδρομή ακόμα και στην Βράβρινα
ήταν τέλεια. Η πομπή με τα αναθήματα ήταν
απείρα.

Με τον τρόπο αυτό αναπτύξαμε και
άλλες ικανότητες. Εκτός από τις σχολικές

Μιχάλης

Οι εντυπώσεις των παιδιών από την εμπειρία αυτή της συνεργασίας διαβάστηκαν από τα ίδια στο κοινό, στο πλαίσιο του φεστιβάλ Καρέα τον Μάιο του 2019.

β) Χαϊκού των παιδιών

Στην παγκόσμια ημέρα της ποίησης τα παιδιά έγραψαν και εικονογράφησαν χαϊκού εμπνευσμένα από το μάθημα.

Από το λόφο

Ομορφή θα
χαίρομαι πάντα
παιζουν τα παιδιά.

Ανταρκτική, Αργυρή

Στην λίμνη

Πάντα όμορφα
στην λίμνη όλα μαζί
ζήγχορα κολυμούν.

Ραμνία

Το δάσος

Πράσινα δέντρα
φανερά, κομάρια
σπριζούν σιελία

Αλέξης
Λουδοβίκος
Ευθύμης
Λύρας

Δύο χαϊκού από τους δασκάλους, που έκλεισαν τη γιορτή.

«Ο σπόρος έπεσε
παιδικά χαμόγελα
γεννήθηκε η ελπίδα».

Μάρω Αδάμη

«Καταλύματα
ανθρώπων ποιήματα
παιχνίδι ζωής».

Μυρτώ Κωσταροπούλου

Δύο αφίσες της έκθεσης με παιδικά σκίτσα από όλη τη χρονιά

Νικόλαος Τσακαριανός

Χρήστος Αργυρόπουλος

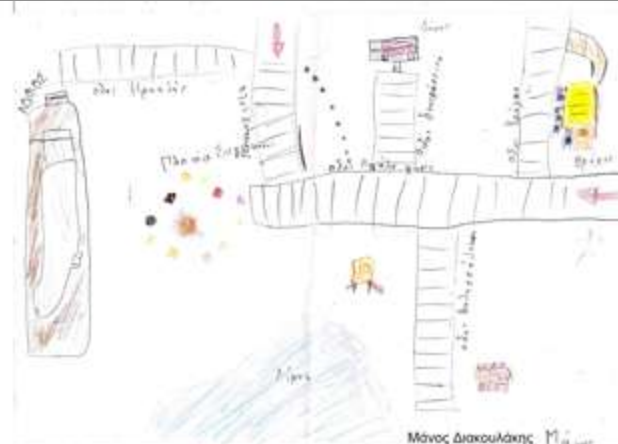
Αναστάσης Κασούνης

Ευθύμης Λύτρας

Χρυσάννα Καρανίκη

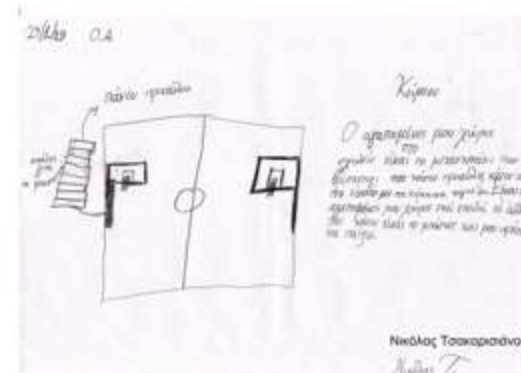
Μάνος Διακουλάκης

ομάδα "Κίνηση προς το κοινό Α της αρχιτεκτονικής"

ανθρώπινες φωλιές - χώροι κατοίκησης

τάξη Δ1_ 9ο Δημοτικό Σχολείο Βύρωνα_ Σχολική χρονιά 2018-19

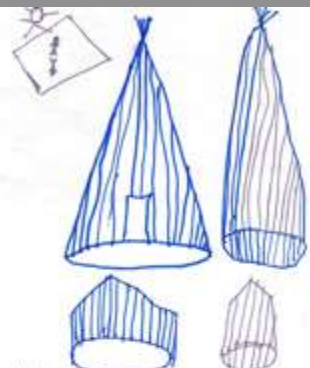
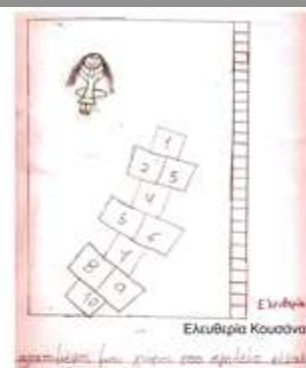
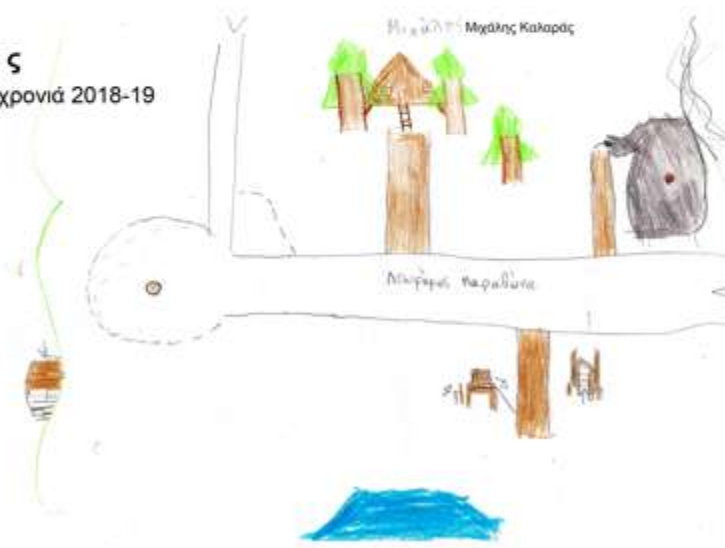

Όμάδα "Κίνηση προς το κοινό Α της αρχιτεκτονικής"

ανθρώπινες φωλιές - χώροι κατοίκησης

τάξη Δ1_ 9ο Δημοτικό Σχολείο Βύρωνα_Σχολική χρονιά 2018-19

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

1. Ποιες ήταν οι παρατηρήσεις;
2. Ποιες ήταν οι προτάσεις;
3. Ποιες ήταν οι προτάσεις;
4. Ποιες ήταν οι προτάσεις;
5. Ποιες ήταν οι προτάσεις;
6. Ποιες ήταν οι προτάσεις;
7. Ποιες ήταν οι προτάσεις;
8. Ποιες ήταν οι προτάσεις;
9. Ποιες ήταν οι προτάσεις;
10. Ποιες ήταν οι προτάσεις;

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΩΝ ΠΟΛΥΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ Α. ΚΑΡΕΑ

ΠΡΟΤΕΡΟΝ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Χρυστίνα Κοστώνη

Οι 23 μικροί αρχιτέκτονες
ή
«όλοι κρύβουμε μέσα μας έναν αρχιτέκτονα»

23 μικροί αρχιτέκτονες

Αργυρόπουλος Χρήστος
Βελιτζέλος Βαγγέλης
Δήμο Μελίνα
Διακουλάκης Μάνος
Ικμπάλ Ραμπία
Καλαράς Μιχάλης
Καρανίκα Χρυσάννα
Καρρά Βαλέρια
Κασούνης Αναστάσης
Κλαμπάνη Διονυσία
Κοστάν Χριστίνα
Κουσάνα Ελευθερία
Λαμπρινού Ερατώ
Λειβαδάς Παναγιώτης
Λιάκρης Νικόλας
Λιλικάκη Αναστασία
Λίτκε Ελισσάβετ
Λουδάρος Αλέξης
Λύτρας Ευθύμης
Μακρή Ανδριανή
Σαλούστρος Κωνσταντίνος
Τσακαρισιάνος Νικόλας
Χατζηϊωάννου Αργύρης

Ακόμη μια -τελική ;- φάση αναστοχασμού

(του παιδαγωγού αυτή τη φορά) όπως εκείνες που τόσο συχνά επαναλαμβάναμε στις συναντήσεις μας με τα μικρά παιδιά:

Πραγματοποιείται τώρα, καθώς τα παρατηρούμε να **βιώνουν**, να **κατοικούν**, να **κατακτούν** τον αρχιτεκτονικό χώρο με τον οποίο ασχολήθηκαν τόσο πολύ κατά τις προηγούμενες συναντήσεις μας. Τα βλέπουμε να μπαينوβγαίνουν με απόλυτο αίσθημα εξοικείωσης σε όλους τους χώρους της έκθεσης με τον πιο φυσικό, χαρούμενο, ζωντανό τρόπο. Απασχολούνται με το να μοιράζουν αφίσες, να οδηγούν τον κόσμο πάνω στο ίχνος της διαδρομής της έκθεσης που τα ίδια έχουν συμβάλει ώστε να οριστεί στο τοπογραφικό. Να περιγράφουν το πώς και το γιατί του ιστορικού.

Ήταν λοιπόν φυσική η διερώτηση, εάν και σε ποιο βάθος της υπόστασης τους είχε αφήσει κάποιο ίχνος της η παιδαγωγική διαδικασία που είχε ακολουθηθεί.

Διερώτηση, που όμως δεν μπορεί να απαντηθεί παρά μόνο, ίσως, με το πέρασμα του χρόνου. Πιθανώς όταν, κουβεντιάζοντας με τα δικά τους παιδιά να ιστορούν οι σημερινοί αποδέκτες της με αγαθό πνεύμα πτυχές των τωρινών ασυνείδητων αρχιτεκτονικών εμπειριών τους.

Αυτή η ελπίδα (και η πίστη) στο μέλλον είναι που συντηρεί εν δράσει τον παιδαγωγό στον ενεστώτα χρόνο.

Γι' αυτό η αποκρυπτογράφηση των κειμένων και των χαϊκού των μικρών αρχιτεκτόνων που μας εμπιστεύτηκαν μπορεί ίσως να μας δώσουν με απλό άμεσο τρόπο κάποιες νύξεις ή προβλέψεις.

Ευχαριστίες:

Ευχαριστούμε, πριν από όλους, τους 23 μικρούς αρχιτέκτονες.

Επίσης:

- Την Κοινότητα του Καρέα και τον Δήμο Βύρωνα
- Τους αγαπητούς γονείς των παιδιών
- Το 9^ο Δημόσιο Δημοτικό Σχολείο Βύρωνα
- Την διευθύντρια του Σχολείου
- Τον δάσκαλο της τάξης Άρη Σιούτη
- Συνολικά το διδακτικό προσωπικό του Σχολείου
- Τους προσκόπους του Καρέα
- Την α' διεύθυνση πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης Αθηνών
για την αμέριστη συμπαράσταση τους στο παιδαγωγικό πρόγραμμα.

Κοινός, μοναδικός χορηγός του οποίου ήταν η κοινή επιθυμία να πετύχουμε το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Η εντεταλμένη ομάδα της «Κίνησης προς το κοινό Α της αρχιτεκτονικής»

Η εντεταλμένη ομάδα της «Κίνησης προς το κοινό Α της αρχιτεκτονικής» για την οργάνωση, πρώτη εφαρμογή και δημοσιοποίηση του παιδαγωγικού προγράμματος (ιστότοπος Archetype) – περίοδος 2018-19:

Μάρω Αδάμη, ομότιμη καθηγήτρια ΕΜΠ

Τάσος Μπίρης, ομότιμος καθηγητής ΕΜΠ

Μαρία Αναστασιάδου, σπουδάστρια αρχιτεκτονικής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Γιάννης Γιαννούτσος, αρχιτέκτων ΕΜΠ, εικαστικός ΑΣΚΤ

Ιωάννα Κυριακοπούλου, σπουδάστρια αρχιτεκτονικής ΕΜΠ

Μυρτώ Κωσταροπούλου, αρχιτέκτων ΕΜΠ, διδάκτωρ

Πάνος Νιάρχος, αρχιτέκτων ΕΜΠ

Γωγώ Παντουβάκη, αρχιτέκτων ΕΜΠ

Ηλίας Παπαγεωργίου, αρχιτέκτων ΕΜΠ, διδάκτωρ

Ειρήνη Οικονομοπούλου, αρχιτέκτων ΕΜΠ

Άρης Σιούτης, δάσκαλος 9^{ου} δημοτικού σχολείου Βύρωνα

Θοδωρής Σιούτης, σπουδαστής αρχιτεκτονικής ΕΜΠ

“A movement towards the primordial A of architecture”

English summary

A series of 18 weekly three-hour courses, conducted by the team: “A movement towards the primordial A of architecture” and addressed to the 4th grade of the public “9th Primary School of Vironas” (a housing settlement near Athens) for the school year 2018-19.

The tutorial concept is based:

- a. On the unique ability of young children to think and act by constantly moving from the context of **reality** to the context of **imagination** and back again. And at the same time, as if taking part in an inspiring, entertaining and productive game.
- b. The unconsciously acquired (archetypal) experience and knowledge of every human being (and especially of children) concerning the primordial notion of **inhabiting space**.
- c. The constant collaboration between the group of architects and the teacher of the class, which evolved step by step throughout all the meetings and activities of the program.

- Accordingly, the courses start with the children imagining that the **reality** of a spacious empty classroom is transformed into an **imaginary** dense forest.
- For two consecutive days they walk through the forest in order to study **nests** of birds, animals and insects.
- In essence, this experiment is an introduction to the general concept of **inhabitation**, which in the end leads to the **human nest— the habitat**.
- It is not by chance that the word “architecture” is usually absent (at least during the first courses). In contrast, the specific terms “**habitat— I make space inhabitable— I inhabit**”, are used as an indirect but very close reference to architecture. And at the same time as notions that have a comparatively common architectural meaning (which architects sometimes tend to forget) and as such can be understood by everybody. In this way, they are a constant reminder that architecture is a realm directly connected with the innate nature of our archetypal knowledge, experience and lived reality.
- The first phase of the visit to the imaginary forest ends as the group reaches a clearing near a small lake. Here the trees blend with a hillside and a nearby rocky formation, all of which are part of the imaginary scenario.
- This is the place where the group will camp for the night. It is also the place where the children, working in groups, will construct 5 small habitats (big enough for them to enter inside, two at a time). The “trees”, the “lake”, the “hillside” and the “rocky formation” help them relate each habitat to a special locus and its basic characteristics.
- Tables and chairs existing in the real classroom, as well as simple materials (cloth, hardboard, string etc.) are used to form the imaginary roofs, walls, windows and doors of the habitats.

In this last phase, the construction of the habitats can be carried out mostly by the children themselves, by using very simple, practical and at the same time inventive means and methods in a free improvisation.

The courses go on and reach the point where each of the 5 habitats is used as a typological part in order to form a cohesive neighborhood. The 5 neighborhoods, composed as a unity, find their place in the clearing. And in this way a “**camp for children**” is created.

- The concept of **private inhabitation** leads to **co-inhabitation for a group** as a reference to the **primary double meaning of architecture**.

On the other hand and in reference to the constant movement from imagery to real space and back again, it was necessary that, on certain occasions, the children should visit their own town.

Accordingly, we accompanied them walking on foot, up and down main streets and lanes. We stopped at the town’s main points of reference (the piazzas, the private and public gardens, the shops, the public buildings and -mainly- the new and old apartment blocks and private homes).

On each occasion we observed how the residents interact in a real town, by living, communicating and discussing their problems together, as responsible citizens.

“Κίνηση προς το κοινό Α της αρχιτεκτονικής” (το σύνολο της ομάδας)

Γιώργος Αγγελής, αρχιτέκτων επίκουρος καθηγητής ΕΜΠ
Άγγελος Αγγέλου, αρχιτέκτων ΕΜΠ, συγγραφέας
Μάρω Αδάμη, αρχιτέκτων, ομότιμη καθηγήτρια ΕΜΠ
Γιάννης Αθανασόπουλος, αρχιτέκτων ΕΜΠ, διδάκτωρ
Ελένη Αμερικάνου, αρχιτέκτων, καθηγήτρια Δ.Π.Θ.
Μαρία Αναστασιάδου, σπουδάστρια αρχιτεκτονικής
Γιάννης Γιαννούτσος, αρχιτέκτων ΕΜΠ, εικαστικός
Μπίλλη Γιαννούτσου, αρχιτέκτων, επίκουρη καθηγήτρια ΕΜΠ
Πάνος Εξαρχόπουλος, αρχιτέκτων, επίκουρος καθηγητής Δ.Π.Θ.
Ντόρα Θεοδωροπούλου, αρχιτέκτων ΑΠΘ, διδάκτωρ
Θανάσης Καραχάλιος, αρχιτέκτων Δ.Π.Θ.
Μίννη Καρρά, εκπαιδευτικός, διευθύντρια της Σχολής Χιλλ
Μυρτώ Κιούρτη, αρχιτέκτων ΕΜΠ, διδάκτωρ
Ιωάννα Κυριακοπούλου, σπουδάστρια αρχιτεκτονικής ΕΜΠ
Μυρτώ Κωσταροπούλου, αρχιτέκτων ΕΜΠ, διδάκτωρ
Ελένη Μαίστρου, αρχιτέκτων, καθηγήτρια ΕΜΠ
Τάσος Μπίρης, αρχιτέκτων, ομότιμος καθηγητής ΕΜΠ
Πάνος Νιάρχος, αρχιτέκτων ΕΜΠ
Γωγώ Παντουβάκη, αρχιτέκτων ΕΜΠ
Ηλίας Παπαγεωργίου, αρχιτέκτων ΕΜΠ, διδάκτωρ
Ειρήνη Οικονομοπούλου, αρχιτέκτων ΕΜΠ
Μανώλης Οικονόμου, αρχιτέκτων, πολιτισμιολόγος
Άρης Σιούτης, εκπαιδευτικός, δάσκαλος 9^{ου} δημοτικού Βύρωνα
Θοδωρής Σιούτης, σπουδαστής αρχιτεκτονικής
Σοφία Τσιράκη, αρχιτέκτων, αναπληρώτρια καθηγήτρια ΕΜΠ

